

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Homiliarium Pauli Diaconi - Cod. Aug. perg. 29

Paulus <Diaconus>

[S.l.], [3. Drittel des 9. Jh.]

Bl. 26-50

[urn:nbn:de:bsz:31-20440](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-20440)

tiae habitum induat . atque ad redemtionem mundi tanquam sponsus suo procedat & thalamo . . Cuius uocem mentemque . nos fratres km̄i promodulo nostro sequentes . famulos esse nos xpi . incunctis actibus nr̄is motibusque recolamus . Cuius semper obsequiis omnia corporis nr̄i membra mancipemus . ad eius inplenda uoluntatem . Totum nr̄e mentis dirigamus intuitum . . Sicque perceptis eius muneribus gratias recte uiuendo reddamus . ut ad maiora percipienda digni existere mereamur . . Praecemur seduli . cum beatadi genetrice . ut fiat nobis secundum uerbum eius . . Illud uidelicet uerbum . quo rationem suae incarnationis ipse exponens ait . . Sic enim dilexit d̄s mundum . ut unigenitum filium suum daret . ut omnis qui credit in ipsum non pereat . sed habeat uitam aeternam . . Nec dubitandum . quin nos de profundis ad se clamantes citius exaudire dignabitur . Propter quos necdum se cognoscentes ipse ad profundam hanc conuallem lacrimarum descendere dignatus est . .
Ihs xps d̄ns noster . qui uiuit & regnat cum patre . in unitate sp̄s sc̄i d̄s per omnia secula seculorum amen .

**PER VI ANTE NAT DNI
LEC SCI IMA SEC LUCAM .**

In illo tempore . **E**xurgens autem maria abiit in montana cum festinatione in ciuitatem iuda .

Et intrauit in domum zacharie . et salutauit helisabeth . et reliq .

OMNIA VENERABILIS BEATI PR̄BI DE EADEM LECTIONE : —

Lectio quam audiuius sc̄i euangelii . et redemptionis nr̄e nobis semper ueneranda primordia predicat & salutaria semper imitandae humilitatis remedia commendat . . Nam quia peste superbiae ad tactum genus humanum perierat . decebat ut medicamentum humilitatis quo sanaretur . . Prima mox incipientis salutis tempora praetenderent . .

Et quia per temeritatem seductae mulieris . mors inmundum introierat . Congruum fuit . ut in iudicium uitae reuertentis . mulieres se deuote humilitatis inuicem ac pietatis praecemerent obsequiis .

Prior ego nobis beata di genetrice ad sublimitatem patriae caelestis iter ostendit humilitatis . non minus religionis . quam castitatis exemplo uenerabilis . . Siquidem gloria uirginei et intemerati corporis . qualis uita supernae ciuitatis ad quam suspiramus in sinuat . ubi neque nubent . neque

nubentur. sed sunt sicut angelici in caelis. At uirtute mentis & imia qua adhuc per tingere debemus indicat. Namque sicut praecedente sei euangeli lectione cognouimus. Postquam angelica uisione & alloca tione meruit sublimari. postquam se caelesti honestandam parauit dicit. Nequaquam se dedonit caelestibus quasi se h& essent & tulit. Sed ut magis magisque donis esset apta di uinis. In custodia humilitatis gressum mentis fixit. Ita euangeli zant sibi. archangelo respondens. Ecce ancilla dñi fiat mihi secundum uerbu tuum. Ut uero ex hoc dierna lee tione audiuius eandem quam ange lo exhibuerat humilitatem. homi nibus quoque curauit exhibere. Et quod maioris est uirtutis. hoc & iam minoribus. Quis enim nes ciat uirginem dō consecratam. mu lierem deditam. gradum habere potiorem. Quis dubitet matrem regis aeterni. iure matri militis esse preferendam. At tamen ipsa memor scripturae praecipientis. Quanto magnus est humilia te in omnibus. Mox angelus qui loque batur ei ad caelestia redit. Surgit a montana conscendit. gestansque in utero dñi. seruorum dñi habitacula p&xit. ac requirit allo quia. Et apte post uisionem an

geli in montana subit. Quae gustata suauitate supernorum ciuium. humilitatis se gressibus. ad uirtutum alta transulit. Intrat ergo domum zachariae. atq; helisabeth quam seruam ac praecursorem dñi parturam no uerat salutat. Non quasi dubia de oraculo quod acceperat. sed ut congratulatura de dono. quod con seruam accepisse didicerat. Non ut uerbum angeli. mulieris ad testatione probaret. sed mulieri pro uetate aetate. uirgo iuuenula ministerium sedula impenderet. Ut autem audiuit salutationem mariae helisabeth. Exultauit in fans in utero eius. Et repleta est spū scō helisabeth. Aperiente os ad salutandum beata maria. re pleta est mox spū scō helisabeth. repletus & iohannes. atque uno eodemque spū ambo edocti. Illa salutantem quae esset agnouit. Et ut matrem dñi sui debita cum be nedictione uenerata est. ille ipsam esse dñm qui utero uirginis por tēretur intellexit. Et quia lingua necdum ualuit. animo ex ultante salutauit. Officiūq; suae praecursionis. quam libenter quam deuotae iuuenis esset im pleturus. Et ante quam nasce r&ur. ad uenienti dño quibus ua

lebat indicus intimauiit . Ad erat
 namque tempus quo impleretur
 angeli sermo quem dixerat . Quia
 spūscō replebitur . adhuc ex utero
 matris suae . 7 Repleta est ergo
 spūscō helisabeth . Et exclamauit
 uoce magna . 7 Recte uoce mag
 na . quia magna dī dona cognouit ;
 Recte uoce magna . quia illum quem
 ubique praesentem nouerat . Etiam
 corporaliter adesse sentiebat . 7
 Magna etenim uoce . non tam clamo
 sa quam deuota intellegendum est ;
 Neque enim modice uocis deuotione
 dnm laudare uolebat . quae spū
 scō plena flagrabat . 7 Quae et illū
 in utero gestabat . Quo innatis mu
 lierum maior nemo est . Et eum
 aduenisse gaudebat . qui concep
 tus ex carne matris uirginis . fi
 lius altissimi uocaretur . et esset . 7
 Exclamauit autem et dixit . be
 nedicta tu inter mulieres . Et be
 nedictus fructus uentris tui . 7
 Benedic ta tu inter mulieres . sed
 inter mulieres benedictas . maiori
 benedictione specialiter insignis .
 Benedictus fructus uentris tui . 7
 Nec ipse generali scōrum more bene
 dictus . sed sicut apostolus ait ;
 Quorum patres & ex quibus xps se
 cundum carnem . qui est super
 omnia dī . benedictus in saecula . 7
 De huius ortu fructus . psalmista

mystico sermone testatur dicens .
 Etenim dñs dabit benignitatem .
 & terra nostra dabit fructum suū .
 Dedit quippe dñs benignitatem .
 quā genus humanum . areatu pre
 uaricationis per unigenitum suū
 liberare disposuit . . Dedit benign
 nitatem . quia in gressu eius uir
 ginalis uteri templum . spūscī gra
 tia consecrauit . . Et terra nostra
 dedit fructum suum . quia eadem
 uirgo . quae de terra corpus habu
 erat . filium genuit . diuinitate
 quidem dō patri coequalem . sed
 sibi carnis ueritate consubstantia
 lem . . De hoc & esaias . tempus
 humanae redemptionis intuent
 ait . 7 In illa die erit germē dñi
 in magnificētia & in gloria . &
 fructus terrē sublimis . . Cermen
 namque dñi fuit in magnificētia
 & gloria . cum sempiternus dī
 filius in carne temporaliter ap
 parens . magnitudine uirtutum
 caelestium mundo clarus effulsit .
 Fructus quoque terrae sublimis
 effectus est . quando carnem qua
 de nostra naturam mortalem dī
 susceperat . uirtute resurrectionis
 in mortalem iam redditam . ad
 caelos subleuauit . . Recte ergo
 dicitur . benedicta tu inter mu
 lieres . Et benedictus fructus
 uentris tui . . Benedic ta est enī

incomparabiliter quae & diuini ger-
 minis suscepit gloriam & coronam
 integritatis seruauit. **Benedicta**
 tu inter mulieres. per cuius partum
 uirgineum. anatis mulierum ma-
 ledictio primae matris excludit. **Benedictus**
 fructus uentris illius. p-
 quem & semen incorruptionis. & sup-
 ne hereditatis quam perdidimus in
 adam. fructum recepimus. et uere
 ac singulariter benedictus. qui non
 nostro more. postquam natus est
 gratiam ad benedictionis percepit.
 sed ipse ad saluandum mundum bene-
 dictus uenit in nomine dñi. **Et**
 unde hoc mihi ut ueniat mater dñi
 mei ad me. **O** quanta in prophe-
 tissae mente humilitas. quae ueris
 sermo dñi quem dixit. Super quem
 requiescat & sps meus. nisi super hu-
 milem & quietum & tementem uer-
 bamea. **M**atrem quidem dñi
 quae ad se uenerat. mox ut uidit esse
 cognouit. sed nihil in se talis meriti
 repperiens. quod digna fieret. at an-
 ta hospite uisitari. **U**nde hoc
 mihi inquit. ut ueniat mater dñi
 mei ad me. **Q**uia nimirum ipse
 sps qui ei prophetae donum contulit.
 munus pariter humilitatis presti-
 tit. **P**rophetico repleta spu. ge-
 netricem ad se aduentasse saluato-
 ris intellegit. sed humilitatis
 spu cur cum specta. minus

dignam se eius aduentui dephendit. **E**
 ecce enim ut facta est uox salutatio-
 nis tuae in auribus meis. exultauit
 in gaudio infans in utero meo. **I**
 ntellexit helisabeth. eodem quo
 implenda erat spu reuelante. quid
 illa exultatio sui significasset in
 fantis. hoc est illius uenisse ma-
 trem. cuius ipse praecursor. ac de-
 monstrator esset futurus. **E**t
 quam miranda. quam cito scisps
 operatio. nulla quippe indiscendo
 mora est. ubi sps doctor adest. **E**n
 uno eodemque momento. cum
 uoce salutantis. gaudium nascitur
 infantis. **Q**uadum uox ad aures
 peruenit corporales. uirtus spi-
 ritualis cor intrauit audientis. **N**
 ece solum geneticem. sed & sobole
 amore dñi aduenientis accendit. **V**
 nde mox eadem praecursoris dñi
 genitrix. ea quae in occulto cogno-
 uerat. his qui simul aderant &
 audiebant. palam euangelizare
 curauit. **N**am subdit. **E**t beata
 quae credidit. quo perficientur
 in ea quae dicta sunt ei ad dno. **N**am
 & hoc quoque per spm didicit heli-
 sabeth. quae angelus ad mariam
 uerba protulerit. **Q**uod illa mox
 euangelizanti crediderit. **Q**uod
 haec diuina operante potentia.
 absque ulla essent dubietate com-
 plenda. **M**iramque in modum

idem sp̄s eum cum repleuit p̄sentium
simul praeteritorum & futurorum
scientia instruxit . . . De praesenti
bus namque ^{se} edoctam monstravit .
Cum beatam mariam matrem dñi
sui uocans . quia redemptorem
humani generis in utero gestaret
indicauit . . . Unde & iam fructu
uentris eius singulariter benedic
tum esse professus est . Praete
ritorum se notitiam accepisse sig
nauit . Quae & uerba angeli ad
mariam . Et consensum mariae
credenti sibi innotuisse prodidit .
Sed & futurorum scientiam sibi non
negatam intimauit . Cum perfi
cienda ad dñm quae ei dicta essent
aperuit . . . Quis autem fratres
mei dicere quis aestimare sufficiat .
quae tunc gratia sp̄s di genetricem
repleuerit . Cum tanta in matre
praecursoris . lux doni caelestis
emittit . . . Uerum audiamus
uerba quae dixit . si forte & his
ualeamus aliquantulum dinoscere .
quid intus habuerit . . . Audita ergo
responsione helisabeth . qua eam
beatam inter mulieres praedicauit .
matrem dñi sui cognominauit .
fide fortem laudauit . ad cuius
ingressum se ipsam cum filio sp̄s
sco repletam esse signauit .
Non amplius tacere potuit dona
quae perceperat . sed quae semper

animo gerebat . ubi aptum tempus
inuenit . & iam deuota oris pro fessi
one pate fecit . . . Namque ut uir
ginalem decebat pudorem acceptum
diuinitus o raculum . aliquandiu
silentio tegebat . arcanum misteri
caelestis in suo p̄toris abdito ueneba
tur occultum . . . **E**xpectabat reue
renter . donec ipse donorum distribu
tor . Quid sibi doni specialis tribu
isset . quid secreti reuelasset . quan
documque uellet ostenderet . . .
At postquam eadem quae sibi erant cha
rismata prestita . per alios sp̄s uerue
lanze esse patefacta cernebat .
Mox etiam ipsa thesaurum caeli quod
in corde seruabat aperuit . . . **A**tergo .
Magnificat animam eadē . Et exul
tauit sp̄s meus in dō salutari meo . . .
Et cetera . . . Quibus primo . dona sibi
specialiter concessa confitetur . . .
Deinde generalia di beneficia . quib;
generi humano in & eternum consule
re non desistit enumerat . . . Cuius
autem anima dñm magnificat .
Qui omnes interioris hominis sui
affectus . diuinis laudibus ac ser
uitus mancipat . Qui obseruantia
praceptorum dñi . semper eius poten
tiam maiestatis secogitare demonstrat .
Cuius sp̄s in dō salutari suo exultat .
quem nil interrenis libet . Nulla
caducarum rerum affluentia emollit .
Nulla aduersitas fran git . sed sola

illius a quo salus speratur aeterna
 sui conditoris memoria delictat .
 Quae cum omnibus perfectis uerba
 recte conueniant . Maxime tam
 tabeatam diu genetricem proferre
 decebat . quae meriti priuilegio sin
 gularis spiritali ipsius dilctione
 flagrabat . Cuius corporali concep
 tione gaudebat . Quae iure in
 ihu . idest salutaris suo . speciali p
 prae ceteris scis gaudio potuit exul
 tare . Quia quem per pccatum salu
 tis auctorem nouerat . Hunc ipsu
 temporali ortu de sua carne nasci
 turum esse sciebat . Quatenus in
 una eadem que persona ueraciter
 suus et filius esset & dñs . Quae
 sequentibus quoque uerbis . quam
 uilia de se ipsa senserit edocet . Et
 quod omne quicquid boni meriti
 habuit . hoc superna gratia lar
 gente perceperit dicens .
 Quia respexit humilitatem ancille
 suae . ecce enim ex hoc beatam
 me dicent omnes generationes .
 Humilem quippe xpi ancillam suo
 iudicio se fuisse demonstrat . sed
 respctu se gratiae caelestis . repen
 te sublimatam pronuntiat . atq;
 intantum glorificatum . Ut sua
 beatitudo praecipua . Merito cunc
 tarum gentium uoce miretur .
 Addidit & iam adhuc diuinae pie
 tatis munera . Quae mirabiliter

accepit digna gratiarum actione
 conlaudans .

Quia fecit mihi magna qui potens
 est . & sem nomen eius . Nihil
 ergo suis meritis tribuit . quae
 totam suam magnitudinem
 ad illius donum refert . quies senti
 aliter potens & magnus & existens .
 fideles suos de paruis atq; in firmis .
 fortiter facere consuevit & magnos .
 Bene autem addidit . Et sem nomen
 eius . ut admoneret audientes .
 immo omnes ad quos eius uerba
 peruenirent instrueret ad fidem .
 Et inuocationem eiusdem nominis
 aduolare . Quatenus & ipsi scitatis
 aeternae . ac salutis uere possent
 esse participes . iuxta illud pro
 pheticum . Et erit omnis qui cum
 que inuocauerit nomen dñi sal
 uis erit . Ipsum est enim nomen
 de quo supra ait . Et exultauit
 sps meus . in dō salutaris meo .
 Unde adhuc apertius addit .
 Et misericordia eius in progenies
 et progenies . timentibus eum .
 Progenies autem & progenies . uel
 citius que populi . iudaei iudeli
 & gentilis appellat . uel recte
 omnium per orbem nationum .
 quas in xpo credituras esse p̄uide
 bat . Quia sicut p̄rus ait .
 Non est personarum acceptor dñs .
 sed in omni gente qui timet eum .

& operatur iustitiam acceptus est illi ;
Concinit autem his beatae mariae
uerbis . ipsius dñi sermo : quo non
tantum matrem : quae se corpora
liter generare meruit : Sed &
omnes qui sua praecepta seruarent .
Pronuntiauit esse beatos . Cum
enim docente illo populum quodam
loco . & miracula faciente . Omnes
eius sapientiam ac uirtutes mira
rentur . **E**x tollens uocem
quaedam mulier de turba dixit
illi . **B**eatuſ uenter qui te por
tauit . & ubera quae ſuxiſti .
At ille testimonium ueritati prola
tum libenter accipiens . Continuo
respondit . **B**eatuſ qui audiunt
uerbum dñi & custodiunt . **U**t
ipsa quoque mulier . immo uniuersa
si qui audiebāt . se beatos fore con
fiderent . si diuini uellent obtem
perare mandatis . **A**c si aperte
dicat . **Q**uamuis singulare
priuilegium beatitudinis habeat
Quae filium dñi incarnatum . uirgo
in utero gestare . parere . ac nutri
re digna est . praecipuum tamen
in eadem uita perpetua beatitudi
nis locum . Et ipsi sunt habituri .
qui eius fidem . ac dilectionem . casto
in corpore concipiunt . qui sedula
in mente . praceptorum eius
memoriam portant . qui hanc &
in mente proximorum solerti

& hortatione nutrire satagunt .
Uerum quia uenerabilis dñi genetrice .
misericordiam eius omnibus per
orbem . qui eum timent . ad futu
ram esse perdocuit . **R**estat
ut & iam superbi & contemnentes
monita ueritatis . quid mereantur
in ſi naet .
Fecit inquit potentiam in brachio
ſuo . diſperſit ſuperboſ mente cor
diſ ſui . **I**n brachio ſuo . in ditio
ne propriae uirtutis . ſignificat .
Non enim alieno ad operandum in
diget auxilio . Cui ſcriptum eſt .
ſub eſt cum uoluerit poſſe . **Q**uod
ad diſtinctionem nrae bonae ope
rationis dicit . **Q**ui non in nrae uir
tutis libertatis . ſed in dño facimus
uirtutem . **E**t ſicut alias ſcriptum eſt .
Et brachium eorum non ſaluabit eos .
ſed dexter tua . & brachium tuum
& in luminatio uultuſ tui .
Diſperſit autem ſuperboſ mente cor
diſ ſui . **Q**uia initium omniſ pec
cati ſuperbia . **O**beuius meriti
dñi genus humanum . a ſtabili
habitatione patriae caeleſtis eici
ens . in huius peregrinationem & ibi
longe lateque diſpulsit . **S**ed et
hiſ qui in peccatis perdurare non
timent . grauiorem futurae diſper
ſionis uindictam reſeruauit .
Depoſuit potentes de ſede . **E**oſ dē
potentes appellat . quos ante dixerat

superbos . 7 Qui ideo nimirum sup
 biuocantur . quia supra mensuram
 se suae conditionis & tollunt .
 Potentes autem non quia uere poten
 tes sunt . sed quia confidentes in
 uirtute sua . conditoris adiutoriam
 quacere de tractant . Illi autem
 uere potentes sunt . quid dicere norunt
 cum apostolo . 7 Omnia possumus
 in eo qui nos confortauit dno ihu
 xpo de qualibus scriptum est .
 Os potentes non abiicit . Cum & ipse sit
 potens . 7 Deposuit ergo potentes de
 sede & exaltauit humiles . 7 Quia om
 nis qui se exaltat humiliabitur .
 Et qui se humiliat exaltabitur .
 Quamuis & iam ita rectae possit intel
 legi . quod non numquam illi ipsi
 qui merito suae elationis ad no fue
 rant deiectioni . Deno miserante illo
 ad humilitatis gratiam redeant .
 sicque merito deuotae humilitatis
 erigantur ad gloriam . 7 Denique
 saulus ob superbiam de sede doctrinae
 legalis depositus est . Sed mox per
 humilitatis subiectionem ad euange
 lizandam xpi fidem leuatus .
 Esurientes impleuit bonis . Et di
 uites dimisit inanes . 7 Quia ae
 terna bona perfectae nunc esuriunt .
 atq; ad haec appetenda in fatigabili
 operum iustorum instantia certare
 non desistunt . satiabuntur atq;

cum sui redemptoris gloria quam de
 siderabant apparuerit . . At quicum
 que caelestibus diuitis terrenas prae
 ponere gaudent . hi nimirum tem
 pore ultime discretionis . inanes to
 tius beatitudinis dimittuntur ad no .
 Ideoque cum diabolo perennis mise
 riae poena plectuntur . 7 Quod
 & iam in hac uita ex parte non mini
 na uidemus impleri . ut et humi
 les uidelicet supernae bonitatis ali
 monis repleantur . uirtutumque
 caelestiam largitate ditescant . Et
 qui uel de terrenis diuitis gloriantes
 superbiunt . uel de opibus se bonoru
 operum quasi per se se haec habeant
 & tollunt . Intus alumine ueritatis
 inanescunt . 7 Singulis autem his
 uersiculis . quos de diuerso superboru
 atque humilium statu beata maria
 protulit . Ad iungendum est
 quod premisit . In progenies & pro
 genes . 7 Quia nimirum per omne
 labentis seculi tempus . Creator
 iustus ac misericors . Et superbis re
 sistere . & humilibus dare gratiam
 consuevit . 7 Unde bene post
 generalem diuinae pietatis . Et iustu
 tiae commemorationem . ad speci
 alem nouae incarnationis dis
 pensationem qua mundum re
 dimere ds dignatus est . Confessio
 nis suae uerba conuertit dicens .
 Suscepit israhel puerum suum .

memorari misericordiae suae .7

Israhel quippe. uir uidentis dñm inter
pretatur. quo nomine. omnis redemp
torum hominum coetus designatur.
propter quos ut dñm uidere ualeant.
ipse dñs homo uisibilis inter homines
apparuit .7. Qui suscepit israhel.
Quasi medicus aegrum quem curaret.
Quasi rex populum quem ab hostium
incurfione defenderet. Immo hos
te prostrato liberum redderet. ac
secum perpetuo regnare donaret .7.

Et bene addidit. puerum suum. ui
delicet humilem. Oboedientem que
significans. quia non nisi per uirtu
tem humilitatis. Qui ad sortem
potest redemptionis attingere .7.

Vnde & dñs ait .7. Nisi conuersi
fueritis. & efficiamini sicut paruuli.
non intrabitis in regnum caelorum .7.

Bene quoque subiunxit .7. Memora
ri misericordiae suae .7. Quia quod
dñs hominem. ut redimeret adsupfit.
Non humanae meritum conditionis.
sed diuinae donum pietatis exiit.
Quidem post culpam praecuratio
nis. nisi iustam conditoris iram
meruimus .7. Vnde restat. ut quot
quot ad salutem uitae. que recupe
ramur aeternae. Non hoc
nobis sed eius gratiae tribu
amus. Cui dictum est. in ira
misericordiae memoreris .7.

Sicut locutus est ad patres nros .7.

abraham. & semini eius in saecula .7.

Patrum memoriam faciens beata
maria. recte abraham nominatum
exprimit. Quia et simuli patres.
ac sei dominicae incarnationi testi
monium mysticae protulerunt.

Ipsi tamen primo manifeste sunt
eiusdem incarnationis ac nostrae redemp
tionis archana praedicta .7. Ipsi
specialiter dictum est. Atque in te
benedicentur uniuersae cognationes
terrae .7. Quod ad dñm saluatorem
pertinere nullus fidelium dubitat.
Qui ad dandam nobis benedictione
perpetuam. De stirpe abraham
ad nos uenire dignatus est .7. Semen
autem abraham. non illos tantum
dicit electos. qui ex abraham proge
nie sunt corporaliter editi. Ue
rum etiam nos qui de gentibus ad xpm
congregati. Illis fidei societate pa
tribus copulamur. a quibus pro sapie
carnalis origine longe segregamur .7.

Et nos enim semen ac filii sumus abra
hae. cum sacramentis nri redemptoris
quidem genere abraham carnem adsup
sit renascimur .7. Nos sumus
filii abraham. cum illum uidere soller
ti intentione quaerimus. Cuius
diem beatus abraham exultauit
ut uideret. Et uidit. Et gauisus est .7.

Hinc & enim apostolus ait. Si autem
uos xpi. Ergo abraham semen estis.
secundum promissionem heredes .7.

Rectae autem inconclusionone subiungit.
 In scala. Quia nimirum praefata pro
 missio supernae hereditatis. Nul
 lo umquam sine claudetur. Nam
 & usque in finem seculi huius. Non
 de erunt qui in xpm credendo se
 men fiant abrahe. Et futurae beati
 tudinis eidem semini manebit glo
 ria perennis. Unde nos neces
 se est fratres kmi. quibus aeterna
 merces adno promittitur. Inde
 fesso nisu mentis procius perceptio
 ne luctari. Oportet enim ut
 pro optinendo bono. quod sine sine
 cupimus habere. sine ulla inter
 missione donec accipiamur certa
 re curemus. Verba igitur
 evangelicae lationis frequenta me
 ditatione revoluamus. Exempla
 beatae di generitricis semper animo
 retineamus. Ut et inconspetu
 di humiles inuenta. Et proximis
 quoque debito honore submissi.
 mereamur una cum ipso perpauo
 sublimari. Studeamus solliciti
 nenos indebite laudantium fauor
 extollat. Cum illam uideamus in
 ter uerba uerae laudationis. incon
 cassam humilitatis tenuisse con
 stantiam. si in moderatus tempo
 raliu rerum nos appetitus de
 lectat. Reminiscaur. quia iu
 dex nr diuites dimitit inanes.
 Si temporalis afflictio forte mente

conturbat. recogitemus quia et
 humiles exaltat. Numquam
 de impetranda admissorum uenia
 desperemus. quia misericordia
 eius a progeniae inprogenies
 timentibus eum. Nulli inter
 malce quae fecit. grauior in pae
 nitendi culpa subripiat. qui ad
 superbis resistit. eosque ab aeternu
 sorte secernens. per uaria pae
 narum loca propccatorum uari
 etate dispergit. Fit autem
 largiente dno. ut sibeatae mariae
 semper actus. & dicta recolamus.
 semper in nobis & obseruantia
 castitatis. Et uirtutis opera perse
 uerent. Nam & optimus ac sala
 berrimus in sca ecclesia nos inole
 uit. ut in nus ipsius cotidie cum
 psalmodia uesper tunc laudis ab
 omnibus canatur. Quatenus
 ex hoc animos fidelium. Et frequen
 tior dominicae incarnationis
 memoria ad affectum deuotionis
 accendat. Et recogitata sepius ex
 empla generitricis illius. Inuir
 tutum soliditate confirmet.
 Et hoc oportunae ad uesperos fieri
 conplacuit. ut uidelicet fatigata
 per diem. ac distenta diuersis cogi
 tationibus mens nostra. Incumben
 te tempore quidam ad admonem se
 suae considerationis colligeret.
 lamque salubriter admonita.

Quicquid superfluum ut nocivum
diurna uagatione contraxisset
Totum hoc nocturnis deuotio precibus
ac lacrimis ex tempore mandaret
Verum nos quia in longum duximus
sermonem. iam conuersi ad dnm
clementiam ipsius postulamus.
Ut & memoriam beatae mariae con-
gruis ueremus officis. Et ad
celebranda dominicae natiuitatis
sollemnia purioribus animis ueni-
re mereamur. Adiuuat ipse
ad facienda opera spiritalia. ad
percipienda dona caelestia deside-
rium nrm. qui pro nobis incarnari.
Atque inter homines uiuendi for-
mam dare uoluit unigenitum suum
ihm xpm dnm nrm. Cum quo uiuit
& regnat ds in unitate sps sci per
omnia saecula saeculorum. amen.

**DIE SABBATI ANTE NA-
TALE DNI.**

LIC SCAI IUA SEC LYCAM.

Anno quinto decimo imperii tibe-
rii caesaris. procurante pontio pilato
iudaeam. tetrarcha autem
galileae herode. philippo autem
fratre eius tetrarcha iturae.
& tracontidis regionis. & lisaniae
abilinae tetrarcha. subprinci-
pibus sacerdotum anna et caifa
et reliqua.

**XIII OMELIA HUSDEM LECTI-
ONIS BEATI GREGORII
PATAE.**

Redemptoris praecursor
quo tempore uerbum praedi-
cationis acceperit. memora-
to romane rei publicae
principe et iudaeae regibus de-
signatur cum dicitur.

Anno quinto decimo imperii tiberii
caesaris. procurante pontio pilato
iudaeam. tetrarcha autem galileae
herode. philippo autem fratre
eius tetrarcha iturae. & tracon-
tidis regionis. et lisaniae abiline
tetrarcha sub principibus sacerdo-
tum anna et caifa. factum est
uerbum dmi super iohannem za-
chariae filium in deserto.

Quia enim illum predicare ueniebat
qui ex iudaeis quosdam. & multos
ex gentibus redempturus erat.

Per regem gentium. & principes
iudaeorum. praedicationis eius
tempora designantur. Quia
autem gentilitas colligenda erat.
& iudaea pro culpa perfidiae disper-
genda. Ipsa quoque descriptio
terreni principatus ostendit.

Quo & in romana republica unus
presuisse describitur. Et in iudee
regno per quartam partem pluri-
mi principantur. Uoce etenim
nri redemptoris dicitur.

Omne regnum in seipsum diuisum
 desolabitur . . . Liqueet ergo quod
 ad finem regni iudaea per uenerat
 quae tot regibus diuisa subiacebat . . .
 A pte quoque non solum quibus
 regibus . sed quibus & iam sacerdoti
 bus actum sit demonstratur . . .
 Ut quia illum iohannes baptista
 predicaret . qui simul rex & sacer
 dos existeret . . . Lucas euangelista
 praedicationis eius tempora . per
 regnum & sacerdotum designauit . . .
 Et uenit in omnem regionem ior
 danis . predicans baptismum pae
 nitentiae in remissionem peccatoru
 Cunctis legentibus liquet . quia iohan
 nes baptismum paenitentiae non
 solum predicauit . uerum & iam
 quibusdam dedit . . . Sed tamen bap
 tismum suum in remissionem pec
 catorum dare non potuit . . . Remis
 sio enim peccatorum . in solo nobis
 baptismo xpi tribuitur . . . No
 tandum itaque quod dicitur . pre
 dicans baptismum paenitentiae
 in remissionem peccatorum . . .
 Quo baptismum quod peccata solue
 re . qui dare non poterat . predicabat . . .
 Ut sicut incarnatum uerbum patris
 praecurrebat uerbo predicationis . . .
 ita baptismum paenitentiae quo pec
 cata soluuntur . praecurreret suo
 baptismo . quo peccata solui non
 possunt . . . Ut quia eius sermo

praecurrebat praesentiam redemp
 toris . ipsum quoque eius bap tis
 ma praecedendo fieret umbra ueritatis . . .
 sequitur . . . Sicut scriptum est in
 libro sermonum esaiiae prophetae . . .
 Vox clamantis in deserto . parate uia
 dni . rectas facite semitas eius . . .
 Idem uero iohannes baptista requi
 situs quiesceret . respondit . . . Ego
 uox clamantis in deserto . . . Qui
 sicut ante nos dictum est . . .
 Ideo uox a propheta uocatus est . quia
 uerbum praebat . . . Quid autem
 clamaret aperitur . cum subditur . . .
 Parate uiam dni . rectas facite semi
 tas eius . . . Omnis qui fidem rec
 tam et bona opera praedicat . . .
 Quid aliud quam uenienti dno . ad cor
 da audientium uiam parat . . .
 Ut haec uis gratiae penetret . lumen
 ueritatis inlustret . . . Ut rectas
 do semitas faciat . dum mundas
 in animo cogitationes . per sermone
 bono praedicationis format . . . Omnis
 uallis implebitur . et omnis mons
 & collis humiliabitur . . . Quid
 hoc loco uallium . nomine . nisi
 humiles . . . Quid montium & colli
 um . nisi superbi homines designan
 tur . . . In aduentu igitur re
 demptoris . ualles impletae .
 montes et colles humiliati sunt . . .
 quia iuxta eius uocem . omnis qui se
 exaltat humiliabitur . et qui se

humiliat & altabitur . . . Vallis
& enim impl&a crescit . . . mons autem
& collis humiliatus decreuit . . .

Quia nimirum in fide mediatoris
di & hominum hominis xpi ihu .
& gentilitas plenitudinem gratiae
accepit . Et iudaea per errorem
perfidiae hoc unde timebat per
didit . . . Omnis enim uallis im
plebitur . . . quia corda humilium
sacrae doctrinae eloquio uirtutu
gratia replebantur . iuxta hoc
quod scriptum est . . . Qui mit
tit fontes in conuallibus . et rursum
dicitur . et conualles abundabunt
frumento . . . A montibus namq;
aqua dilabitur . quia superbas
mentes ueritatis doctrina deserit .

Sed fontes in conuallibus surgunt .
quia mentes humilium uerbam prae
dicationis accipiunt . . . Iam uidemus
Iam conualles frumento abundare
conspicimus . quia illorum ora
pabulo ueritatis impl&asunt .

Qui mittes ac simplices hunc mundo
despicabiles esse uidebantur . . .

Ipsam quoque iohannem baptistam
quia mira scitate praeditum popu
lus uiderat . Illam hunc esse singu
lariter celsum ac solidum montem
credebat . De quo scriptum est . . .

In nouissimis dierum . . . erit mons
domus dni praeparatus in uertice
montium . . . Nam hunc esse

xpm putabat . sicut per euangelium di
citur . aestimante autem populo
& cogitantibus omnibus in cordibus
suis de iohanne . ne forte ipse esset
xps . . . Quem & requirebant dicen
tes . Numquid xps es tu . . . Sed
nisi isdem iohannes apud se uallis
esset . repl&as gratiae spu non fuis
set . . . Qui ut hoc quod erat osten
der& dixit . . . Venit fortior me
cuius non sum dignus . soluere cor
rigiam calciamenti eius . . . Et
rursus ait . . . Qui habet sponsam
sponsus est . . . Amicus autem
sponsi qui stat & audit eum . gaudio
gaudet propter uocem sponsi .
hoc autem gaudium meum imple
tum est . . . Illum oportet crescere
me autem minui . . . Ecce cum pro
mira operatione uirtutum . Talis
esset . ut xps esse crederetur . Non
solum xpm non se esse respondit .
sed etiam corrigiam calciamenti eius
soluere . . . Id est incarnationis eius
mysterium per scrutari . Non sed dig
num esse perhibuit . . . Eius esse
sponsam a ecclesiam credebant .
Qui hunc quia xps esset aestimabant .
sed ait . Qui habet sponsam sponsus est .
Ac si dicer& . . . Ego sponsus non sum .
sed amicus sponsi sum . . . Ne& prop
ter uocem suam . sed in uoce sponsi
gaudere se perhibebat . Quia non
ideo la&abatur in corde . quod a popu

lis humiliter audiebatur loquens. sed quia ipse ueritatis uocem audiebat intus ut loqueretur foras. Quod bene gaudium impletum dicit. Quia quis quis de sua uoce gaudet. plenum gaudium non habet. A quo & subditur. Illum oportet crescere me autem minui. Quia inrequerendum est. in quo creuit xps. In quo minutus est iohannes. Nisi quod populus iohannis abstinentiam uident. remota hunc ab hominibus esse conspicient. eum esse xpm putabat. Xpm uero cum publicanis comederem. Inter peccatores ambularem intuentem non xpm sed prophetam esse credebat. Sed cum per accessum temporis. Et xps qui propheta esse putabatur. xps est agnitus. Et iohannes qui xps esse credebatur. propheta esse innotuit. Impletum est. quod de xpo suis praecursor praedixit. Illum oportet crescere me autem minui. In aestimatione quippe populi. Et xps creuit. quia agnitus est quod erat. Et iohannes decreuit. quia cessauit dici quod non erat. Igitur quo & isdem iohannes ideo infirmitate perstitit. quia in cordis humilitate perdurauit. Et multi idcirco ceciderunt. quia apud semetipsos elata cogitatione tumuerunt. Dicatur recte. Omnis uallis implebitur. Et omnis

mons & collis humiliabitur. Quia humiles donum accipiunt. quod aspera corda superbientium repellunt. sequitur. Et erunt praua indirecta & aspera in uias planas. Prava indirecta fiunt. cum malorum corda per iniustitiam de torta ad iustitiae regulam diriguntur. Et aspera in uias planas immutantur. Cum inimicos atque iracundae mentes. per infusionem supernae gratiae. ad lenitatem mansuetudinis redeunt. Quando enim uerbum ueritatis ab iracundamente non recipitur. quasi asperitas itineris gressum pergentis repellit. Sed cum mens iracunda. per acceptam mansuetudinis gratiam. correptiones uel exhortationes recipit. ubi planam uiam praedicator inuenit. Ubi prius per asperitatem itineris pergere. id est praedicationis gressum ponere non ualebat. sequitur. Et uidebit omnis caro salutare dei. Quia omnis caro accipitur omnis homo. uidelicet salutare dei xpm in hac uita. omnis homo uidere non potuit. Ubi ergo in hac sententia prophetae prophetiae oculum. nisi ad extremum iudicii diem tendit. Ubi cum aperis caelis. ministrantibus angelis. considentibus apostolis. in sede maiestatis suae xps apperuerit. Omnes hanc & electi & reprobi pariter uidebunt. ut et iusti demanere

retributionis sine fine gaudeant.
& iniusti ultione supplicii in perpe-
tuum gemant. Nam quia hoc is-
ta sententia intendit. quod in ex-
tremo & amine ab omni carne ui-
debitur. Recte subiungitur.

Dicebat autem ad turbas. quae
exiebant ut baptizarentur ab eo.

Genimina uiperarum. qui ostendit
uobis fugere a uentura ira. Ven-
tura enim ira est. animaduersio ul-
tionis & tremae. quam tunc fugere
peccator non ualeat. qui nunc ad lam-
ta paenitentiae non recurrit.

Et notandam quod malae soboles.
malorum parentum actiones imi-
tantes. Genimina uiperarum
uocantur. quia per hoc quod bonis
in uident. eosque persequuntur.

Quod quibusdam mala se tribuunt.
quod lesiones proximis exquirunt.

Quo in his omnibus priorum suorum
carnalium uias secuntur. Quasi
uenenati filii. de uenenatis parenti-
bus nati sunt. Sed quia iam pecca-
uimus. quia usu male consuetu-
dinis inuoluti sumus. Dicat
quid nobis faciendum sit ut fugere
a uentura ira ualeamus. sequitur.

Facite ergo fructus dignos peniten-
tiae. In quibus uerbis notandum est.
quod amicus sponsi. non solum
fructus paenitentiae. sed dignos
paenitentiae ammonet esse faci-

endos. Aliud namque est fruc-
tum facere. Aliud dignam paeni-
tentiae facere. Utenim secun-
dum dignos paenitentiae fructus
loquamur. sciendum est. quia quis
quis illicita nulla commisit. huius
iure conceditur. ut licitis utatur.
sicque pietatis opera faciat. ut
tamen si noluerit. ea quae mundi
sunt non relinquat. At si quis
in fornicationis culpa. uel for tasse
quod est grauius in adulterio lapsus
est. tanto a se licita debet abscidere.
quanto se meminit. illicita perpetrasse.

Neque enim pars una fructus bono
peris esse debet. eius qui minus. et
eius qui amplius deliquit. aut eius
qui in quibusdam facinoribus cecidit.
et eius qui in multis est lapsus.

Per hoc ergo quod dicitur. facite
fructus dignos paenitentiae. Unius
cuiusque conscientia conuenitur.
ut tanto maiora quaerit bonorum
operum lucra per paenitentiam.
Quanto grauiora sibi intulit dam-
na per culpam. Sed iudaei de
generis nobilitatis gloriantes. id
circo se agnoscere peccatores nolle-
bant. qui de abraham stirpe des-
cenderent. Quibus recte dicitur.

Et ne coeperitis dicere. patrem ha-
bemus abraham. Dico enim uobis
quia potens est deus de lapidibus istis
suscitare filios abraham.

Quidem lapides. nisi corda gentilia fuerunt. ad intellectum di. omnipotentis insensibilia. sicut & iam quibusdam ex iudaeis dicitur. **A**fferam cor lapideum de carne uestra. **N**ec in merito lapidum nomine gentes significatae sunt. quae lapides coluerunt. **U**nde scriptum est. **S**imiles illis fiant qui faciunt ea. et omnes qui confidunt in eis. **D**e quibus nimirum lapidibus. filii abraham suscitati sunt. quidam dura corda gentilium in abraham semine. id est in xpo crediderunt. eius filii facti sunt. cuius semini sunt uniti. **U**nde et eisdem gentibus. per egregium praedcatorem dicitur. **S**icut enim uos xpi. ergo abraham semestis. **S**ugitur nos per fidem xpi. abraham iam semen existimus. iudaei propter perfidiam. abraham filii esse desierunt. **Q**uia uero in illo die tremendi examinis. boni malis filii prodesse non possunt. **T**estatur propheta quid dicit. **N**oe. danihel. et iob. si fuerint in medio eius. uiuo ego dicit dñs dñs. quia filium & filiam non liberabant. sed ipsi iustitias suas liberabant animas suas. **E**t rursum quia boni filii. nihil malis parentibus profunt. sed ad reatum potius malorum parentum. proficiat bonitas filiorum. **I**psa per se ueritas iudaeis non creden-

dentibus dicit. **S**iego in beelzebub eicio daemona. filii uestri in quo eiciunt. ideo ipsi iudices uiri erunt. sequitur. **I**am enim securis ad radicem arboris posita. **O**mnis enim arbor non faciens fructum bonum. **E**xcidetur. et ignem mittetur. **A**rbor huius mundi est. uniuersum genus humanam. securis uero est. scilicet redemptor nr. qui uelut ex manubrio et ferro tenetur. ex humanitate. sed incidit ex diuinitate. **Q**uae uidelicet securis ad radicem arboris est posita. **Q**uia & per patientiam expectat. uideatur tamen quid factura est. **O**mnis enim arbor. non faciens fructum bonum. **E**xcidetur et in ignem mittetur. **Q**uia unus quisque per uersus. paratam citius gehennae concremationem inuenit. qui hic fructum boni operis facere contemnit. **E**t notandum quod securem non iuxta ramos positam. sed ad radicem dicit. **C**um enim malorum filii tolluntur. quid aliud quam rami in fructuose arboris absciduntur. **C**um uero tota simul progenies cum parente tollitur. in fructuosa arbor. aradice abscisa est. ne iam remaneat. **U**nde prauae iterum soboles succrescant. **I**n quibus iohannis baptistae

uerbis constat · quod audientiu
corda turbata sunt · cum protinus
sub infer tur · Et interrogabit
eum turbae dicentes · Quid er
go faciemus? percussae enim terro
re fuerant · quae consilium quae
rebant · sequitur · Respondens
autem dicebat illis · Qui habet
duas tunicas · det non habenti ·
Et qui habet escas · similiter faciat ·
Per hoc quod tunica plus est necessa
ria usui nostro · quam pallium ·
ad fructum dignum paenitentiae per
tinet · Ut non solum exteriora
quaeque & minus necessaria · sed
ipsa ualde nobis necessaria · diuide
re cum proximis debeamus ·
Scilicet uel escam quae carnaliter ui
uimus · uel tunicam quae uestimur ·
Quia enim in lege scriptum est ·
Diliges proximum tuum sicut teipsum ·
Minus proximum amare · conuincitur ·
Qui non cum eo · in necessitate illius ·
Etiam ea quae sibi sunt necessaria
partitur · Idcirco ergo diuiden
dis cum proximo duabus tunicis da
tur praeceptum · quia hoc de una
dici non potuit · Quomodo si una diui
ditur · nemo uestitur · Indimi
dia quippe tunica · & nudus rema
net qui accipit · Et nudus qui dedit ·
Inter haec autem sciendum est · quan
tum misericordiae opera ualeant ·
Cum ad fructus dignos paenitentiae ·

ipsa praeceteris praecipiantur ·
Hinc & iam per semet ipsam ueritas
dicit · Date elemosinam · Et ecce
omnia munda sunt uobis · Hinc
rursus ait · Date · et dabitur uobis ·
Hinc scriptum est · Ignem ardente
extinguit aqua · Et elemosina resis
tit peccatis · Hinc iterum dicitur ·
Conclude elemosinam in corde paupe
ris · Et haec pro te & orabit ·
Hinc bonus pater · innocentem filium
ammonet dicens · Simultum
tibi fuerit · abundantiter tribue · si
exiguum fuerit · Et tiam exiguum
libenter stude in per tiri · Ut
autem quanta esset uirtus inconti
nentia et susceptione indigentium
ostenderet · Redemptor noster
dixit · Qui recipit prophetam
in nomine prophetae · mercedem
prophetae accipiet · Et qui recipit
iustum in nomine iusti mercedem
iusti accipiet · In quibus uerbis
notandum est · quia non aut mercede
de propheta · uel mercedem dei iusto ·
sed mercedem prophetae · & mercede
iusti accipiet · Aliud est enim mer
ces de propheta · Aliud merces pro
phetae · Atque aliud merces de
iusto · aliud merces iusti · Quid est
enim mercedem prophetae accipiet
nisi quia is qui prophetam sua lar
gitate sustentat · quamuis ipse
prophetiam non habeat · apud om

in potentem tamen dnm prophetiae
 praemia habebit . Iste enim for
 tasse iustus est . et quanto in hoc mun
 do nihil possidet . tanto loquendi pro
 iustitia fiduciam maiorem habet .
 Hunc dum ille sustentat . qui in hoc
 mundo aliquid possidet . Et fortas
 se pro iustitia adhuc loqui libere
 non praesumit . iustitiae illius liber
 tatem sibi participem facit .

Ut cum eo pariter iustitiae praemia re
 cipiatur . quem sustentando adiuuit .
 quatenus eandem iustitiam libere lo
 qui potuit . Ille prophetae
 spu plenus est . sed tamen corporeo eget
 alimento . Et si corpus non resi
 citur . certum est quod uox ipsa sub
 trahatur . Qui igitur alimenta
 prophetae . propter hoc quod prophe
 ta est . tribuit . prophetae illius ui
 res ad loquendum dedit . Cum
 propheta ergo mercedem prophetae
 accipiat . qui & spu prophetae ple
 nus non fuit . hoc tamen ante di oeu
 lor exhibuit . quod adiuuit .

Hinc est enim quod de quibusdam pe
 regrinantibus fratribus gauo per
 iohannem dicitur . Pronomi
 ne enim xpi profectusunt nihil ac
 cipientes a gentilibus . Nos ergo
 debemus suscipere eiusmodi . ut
 cooperatores simus ueritatis .

Quem spiritualia dona habentibus .
 temporalia subsidia tribuit . in ipsis

donis spiritualibus cooperatores existit .
 Nam cum paucissimi qui spiritualia
 dona percipiunt . & multi qui rebus
 temporalibus abundant . per hoc se
 diuites uirtutibus pauperum inse
 runt . quo eisdem scis pauperibus
 desuis diligent solaciantur . Vnde
 cum per esaias uocem . dñs derelictae
 gentilitate id est scē accelesiae . spiri
 talium uirtutum merita tamqua
 deserto arbusta promittet & .

Ultimum quoque pariter promittit
 dicens . Ponam desertum in stag
 num aquae . Et terram inuiam in ri
 uos aquarum . Dabo in solitudine cae
 drum . & spinam . mirrum . et lignu
 oliuae . Ponam in desertum abietem
 ulmum . & baxum . simul . ut uideant
 & sciunt et recogitent . & intellegant
 pariter . Desertum quippe dñs
 in stagnum aquarum . et terram inuia
 in riuos aquarum posuit . qua genti
 litati quae prius per ariditatem
 mentis . nullos bonorum operum fruc
 tus ferebat . fluentia scēe predicatio
 nis dedit . et ipsa adquam prius p
 asperitate suae siccitatis . uia praedi
 catoribus non patebat . doctrinae
 post modum riuos emanauit .

Cui adhuc & munere magno pro
 mittitur . Dabo in solitudine cae
 drum . & spinam . Cedrum quia
 magni odoris est . atque in putribi
 lis naturae . iurae accipimus in pro

missione: Despina uero camp &
canti homini dictum sit. terra tua
spinas & tribulos germinabit tibi.
Quid mirum si scilicet ecclesiae illud
promittitur. quod peccanti homi
ni pro poena multiplicatur.
Sed cedri nomine significantur hi
qui uirtutes & signa exhibent in
sua operatione. Quod dicere cum
paulo ualent. xpi bonus odor
sumus do. Quorum corde ita
interno amore solidata sunt. ut
ea iam terreni amoris patre do. nul
la corrumpat. Per spinam
uero significati sunt. doctrinae spiri
tales uiri. quidam de peccatis ac
uirtutibus differunt. Et modo
aeterna supplicia minantur.
modo caelestis regni gaudia pro
mittunt. cor audientiam pungunt.
Sicque mentem dolore conpunctio
nis perforant. ut ab eorum oculis
quasi quidam sanguis animae. lacri
me decurrant. Myrtus uero
temperatiuae uirtutis est. ita ut
dissoluta membra temperando
constringat. Qui itaque per
myrtum. nisi hi signati sunt.
qui afflictionibus proximorum con
patiuntur. eorumque tribulatione
per conpassionem temperant.
Iuxta hoc quod scriptum est.
Gratias agit domino. qui consolatur nos
in omni tribulatione nostra. ut pos

simus & ipsi consolari eos. qui in om
ni pressati sunt. Quidam afflic
tis proximis. uerbum uel opem
consolationis ferunt. eos procul
dubio ad statum rectitudinis per
stringunt. Ne inmoderata tribu
latione. in desperatione soluantur.
Quos autem per oliuam. nisi mise
ricordes accipimus. Quia et gre
cae. oleos misericordia uocatur.
Et quasi oliuae liquor. ante omni
potentis dei oculos. misericordiae
fructus lucet. Cui adhuc in pro
missione subiungitur. Pona
in deserto abietem ulmum & bu
xam simul. Qui per abietem
quae ualde crescendo. ad aeris alta
sustollitur. nisi hi designati sunt.
qui intra seam ecclesiam. adhuc
interrenis corporibus positi. iam
caelestia contemplantur.
Et quam uis nascendo de terra ex
eant. contemplando tamen. iam
iuxta aethera. uerticem mentis
tollunt. Et quid per ulmum.
nisi secularium mentes expresse
sunt. quae dum terrenis adhuc
caris inserviant. Nullam uir
tutum spiritualium fructum ferunt.
Sed & si fructum proprium ulmus
non habet. portare tamen uitam
cum fructu solet. Quia & secula
res uiri. intra seam ecclesiam.
quam uis spiritualium uirtutum

bona non habent. Dum tamen
scos viros donis spiritualibus plenos
sua largitate sustentant. quid ali
ud quam vitam cum botris por tant.

Buxus autem quos alios designat
qui in altum non proficere. Et quam
uis fructum non habeat. uiriditate
habet. nisi eos qui intra scam ecclesia
adhuc & aetatis infirmitate bona
opera ferre non ualent. sed tamen
parentum fidelium credulitatem
sequentes. fidem perpetuae uiriditatis
tenent. Post quae omnia apte
subiungitur. Ut uideant et sci
ant & recogitent & intellegant pa
riter. Ad hoc enim cedrus in aecle
sia ponitur. ut quisquis a proximo
odorem uirtutum spiritualium tra
hit. Ipse quoque internae uitae
delectatione non torpeat. sed ad do
norum caelestium desideria ignes
cat.

Ad hoc spina ponitur. ut
qui praedicationis eius uerbo conpunc
tus fuerit. ipse quoque exemplo illi
us discat. corda sequentium praedi
cationis uerbo conpungere.

Ad hoc mirrus ponitur. ut qui in ar
dore tribulationis. ab ore uel opere
proximi. compatiens. temperamen
tum consolationis. acceperit. Ip
se etiam discat. quemadmodum
afflictis proximis. suae consolatio
nis temperamentum proferat.

Ad hoc oliua ponitur. ut qui alienae

misericae opera cognoscit. discat
quem admodum debeat indigenti pro
ximo. & ipse misereri. Ad hoc abies
ponitur. ut quisquis uim contempla
tionis eius. agnouerit. ipse quoque
ad contemplanda aeterna premia
succendatur.

Ad hoc ulmus ponitur.
ut quisquis intuetur. cum qui habere
uirtutum fructum spiritualium non
ualent. sed tamen eos qui spiritualibus
donis pleni sunt sustentant. ipse quo
que scorum uitae. quanta ualeat lar
gitate inseruiat. Et caelestium bono
rum botros. quos gignendo non ualeat
sustinendo ferat.

Ad hoc buxus
ponitur. ut qui habere multos ad
huc in infirmitate positos. ueris fidei
uiriditatem considerat. Et tamen esse
ipse infidelis erubescat. Bene et
go descriptus prius arboribus dicitur.
ut uideant & sciant. et recogitent et
intellegant.

Ubi & apte subiun
gitur. pariter. Quia cum intra scam
ecclesiam. diuersi hominum mores.
diuersi sunt ordines. necesse est
ut omnes simul discant. dum in ea
spirituales uirtutes diuersae qualitatis. ad locos
& ordines. ad imitandum simul ui
dentur. Sed ecce nos. dum mon
strare ulmum quaerimus. per mul
ta arbusta. longius euagati sumus.

Ad hoc itaque propter quod prophe
tae testimonium protulimus. reuer
tamur. Qui recipit prophetam

in nomine prophetae mercedem pro
phetae accipit. Quia & si fructum
alms non habet. uitam tamen cum
fructibus portans. haec ipsa sua
efficit. quae bene sustentat aliena.
Quia uero ad magnanos opera iohan
nes ammonet dicens. **F**acite
fructus dignos paenitentiae. Et
rursus. Qui habet duas tunicas
& non habenti. Et qui habet es
cas similiter faciat. Jam paten
ter datur intellegi. Quid est quod
ueritas dicit. **A**diebus autem
iohannis baptistae usque nunc. reg
num caelorum uim patitur & ui
olenti diripiunt illud. Quae
supernae uerba sententiae. nobis sunt
magnopere per seruanda. Nam
quaerendum est. quomodo uim per
p&ri regnum caelorum possit.
Quis enim caelo uiolentiam inrogat.
Et rursus quaerendum est. si pati uim
regnum caelorum potest. & uiolenti
diripiunt illud. cur eandem uim
adiebus iohannis baptistae. & non
& iam ante pertulerit. In lege
uero scriptum est. Siquis haec
uel illa fecerit. morte moriatur.
Cunctis legentibus liquet. quia p&e
catores quosque. poenae suae seue
ritatis perculit. Non autem per
paenitentiae adiutam reduxit. **A**
Cum uero iohannes baptista. redem
ptoris gratiam praecurrens. paeniten

tiam praedicat. ut p&ccator. qui ex
culpa est mortuus. per conuersionem
uiuat. **P**rofecto adiebus iohan
nis baptistae. regnum caelorum
uim patitur. **Q**uid est autem
regnum caelorum. nisi locus iusto
rum. Soli enim iustis. caelestis
patriae praemia debentur. ut hu
miles. casti. mites. atq; misericor
des. ad gaudia supernae perueni
ant. **C**um uero quis. uel superbia
tumidus. uel carnis facinor& pollu
tus. uel iracundia accensus. uel
crudelitate impius. Post culpas
ad paenitentiam redit. & uitam
aeternam percipit. quasi in locu
p&ccator intrat alienum.
Adiebus autem iohannis baptistae.
regnum caelorum uim patitur.
& uiolenti rapiunt illud. **Q**uia
qui paenitentiam p&ccatoribus indi
xit. quid aliud quam caelorum reg
no fieri uiolentiam docuit.
Recogitemus ergo frs. kmu. malae
quae fecimus. Et nos metipsos. as
fiduis lumentis atteramus.
Hereditatem iustorum. quam non
tenuimus per uitam. rapiamus p
paenitentiam. **U**ult anobis
omnip&is ds. talem uiolentiam per
p&ri. Nam regnum caelorum. rapi
uult nris fletibus. quod nris me
ritis non debetur. Abspei ergo
certitudine. **N**ulla nos maloru

38R

nostrorum qualitas. nulla quanti-
 tas frangat. Prestat magnam
 ueniae fiduciam. Latro ille uenera-
 bilis. qui non inde uenerabilis. unde
 latro. Nam latro ex crudelitate
 uenerabilis & confessione. Cogi-
 tate rogo cogitate. Quam sint incon-
 prehensibilia in omnipotente do-
 misericordiae uiscera. Latro
 iste cruentis manibus abstractus
 a fauce taneris. suspensus est in pa-
 tabulo crucis. Ibi confessus. ibi
 sanatus. Ibi audire meruit. ho-
 die mecum eris in paradiso. Quid
 est hoc? quis tantam bonitatem
 di dicere. quis aestimare sufficiat.
 De ipsa poena criminis. peruenit ad
 praemia uirtutis. Idcirco autem
 omnipotens deus electos suos in qui-
 busdam lapsibus cadere permisit.
 ut alius in culpa iacentibus. si toto ad-
 eum corde consurgant. spem ue-
 niae redderent. Et eis per lamenta
 paenitentiae. uiam pietatis aperiret.
 Exerceamus ergo nos metipsos in la-
 mentis. Extinguamus fletibus.
 et dignis paenitentiae fructibus culpas.
 Tempora indulta non pereant. quia
 qui multos a suis iniquitatibus iam
 sanatos aspiciamus. quid aliud quam
 supernae misericordiae pignus
 tenemus.

**SERMO BEATI MAXI-
 MII EPISCOPI DICENDUS AN**

LITE NATALE DNI.
 aetitia quanta sit. quantumque
 concursus. Cum imperatoris mun-
 di istius natalis celebra-
 dus est. bene nostis.

Quem admodum duces eius & prin-
 cipes. omnes & iam militantes.
 acurati sircis uestibus. ad cincti
 operosis cingulis. auro fulgente
 practiosis. ambiant solito nitidius
 in conspectu regis incedere.

Credunt enim maius esse imperato-
 ris gaudium. si uiderit maiorem
 suae apparitionis ornatum.

Tantoque illum laetum futurum.
 quanto ipsi fuerint in eius festiuitate
 deuoti. Ut quia imperator
 tamquam homo corda non conspiciat.
 affectum eorum circa se probet
 uel habitum contuendo. Ita fit
 ut splendidius se accuret. quisque
 regem fidelius diligit. Deinde
 quia in die natalis sui. sciunt eum
 largum futurum. ac donaturum
 plurima ut ministris suis. uel his
 qui in domo eius abiecti putantur
 & uiles. Tanta prius thesauros
 eius replere diuitiarum uarietate
 festinant. ut in quantum pro
 rogare uoluerit. in tantum pro
 rogatio copiosa non desit.

Et ante uoluntas donandi deficiat.
 quam substantia largiendi.
 Haec autem ideo sollicite faciunt:

38
quia maiorem sibi remunerationem
pro hac sollicitudine sperant futura;
Sic ergo fratres seculi istius homines prop-
ter presentis honoris gloriam.
terreni regis sui natalis diem tanta
apparatione suscipiunt: qua nos ac-
curatatione. Aeterni regis nostri ihu
xpi. natalem suscipere debemus.
qui pro deuotione nostra. non nobis
temporalem largitur gloriam. sed
aeternam. Nec terreni honoris
administrationem dabit. quae suc-
cessore finitur: Sed caelestis im-
perii dignitatem. quae non habet
successorem. Qualis autem nostra
remuneratio sit futura: Dicit pro-
pheta. Quae oculis non uidit. nec
auris audiuit. nec in cor hominis
ascendit. quae preparauit dominus
diligentibus se. Quibus indumen-
tis nos exornari oportet: Quod au-
diximus nos: hoc est animas nostras.
quia rex noster xpi. Non tam nitorem
uestium. quam animarum re-
quireret affectum. Nec inspicit
ornamenta corporum. sed conside-
rat corda meritorum. Nec fragi-
lis cinguli praecingentis lumbos
operositatem miratur. sed fortis
castimoniae restringentis libidinem
ad pudicitiam plus miratur.
Ambianus ergo inueniri ante ipsa.
probatam fidem. Comptam misericor-
dia. moribus accaratam. Et qui fide

lius xpi diligit: Nitidius se man-
deorum eius obseruatione compo-
nat. Ut acere nos insectare ui-
deat. cum ita in eius sollempnitate
fulgemus. Et magis laetussit.
quo nos perspexerit puriores.
Atque ideo ante complures dies. casti-
ficemus corda nostra. mundemus.
purificemus spiritum: ac nitidi & sine
macula. immaculati domini suscipia-
mus aduentum. Ut cuius nati-
uitas per immaculatam uirginem
constitit. eius natalis per immacu-
latos seruos procuretur.
Quisque enim in illa die sordidus fue-
rit ac pollutus. natalem xpi uoti-
que non curat. Inter sit licet do-
minicae festiuitate corpore. men-
te tamen longius a saluatore sepa-
ratur. Nec societatem habe-
re poterunt immundus. & sanctus.
auarus. et misericors: corruptus
& uirgo: Nisi quod magis ingeren-
do se indignus offensionem contra-
hit cum minime se cognoscit.
Damenim uult officiosus esse. inui-
riosus existit: sicut ille in euan-
gelio. qui in coena scorum inuita-
tus ad nuptias uenire ausus est.
uestem non habens nuptialem.
Et cum alius niteret iustitia. alius
luceret fide. alius castitate fulge-
ret. ille solus conscientiae foedi-
tate pollutus cunctis splendentibus

Deformi horrore sordebat . Et
 quanto plus simul discumbentiu
 beatorum candeat scitas . Tan
 to magis peccatorum illius appa
 rebat improbitas . Qui potue
 rat minus displicuisse forsitan si
 in consortium iustorum minime
 sededisset . Propter ergo sub
 latus manibus & pedibus intene
 bras exteriores & pellitur . Non
 solum quod peccator erat . sed cum
 peccator esset . scitatis sibi meritum
 uindicabat . Igitur fr̄s suscep
 turi natalem dñi . ab omni nos
 delictorum fece purgemus . re
 pleamus thesauros eius diuersoru
 munerum donis : ut in dies c̄i sit
 unde peregrini accipiant . refici
 antur uiduae . pauperes uestian
 tur . Nam quale erit . si una
 eademque domo inter seruulos ani
 us dñi . alter exaltet in olisericis .
 alter consummet in pannis .
 Alius aestuet cibo . Alius famem fri
 gusque sustineat . Ille eructuet
 hesternam indigestionis crapulam .
 hic hesternam ieiunii in ediam non
 resoluat . Aut quierit nr̄e ora
 tionis effectus . petamus ut libe
 remur ab inimico . qui non sumus
 liberales in fratres . Simus imi
 tatores dñi . Sicut enim ille paupe
 res in caelesti gratia uoluit nobis
 esse confortes . cur nobis non sint

in substantia terrena confortes .
 Nec extranei sint alimonus . qui fra
 tres sunt sacramentis . Nisi quod
 rectius apud dñm per ipsos agimus
 causam nostram . ut nr̄is alimus
 sumptibus . qui illi gratias agant .
 Quicquid autem pauper dñm bene
 dicit . illi proficit . quo faciente dñm
 benedicit . Et sicut scriptum est
 de illo : Vac illi homini per quem
 nomen dñi blasphematur . Itaque
 de isto scribitur . pax huic homini .
 Per quem nomen benedicitur saluato
 ris . Quale autem est meritum
 largientis . ut solus quis operetur
 in domo . Et per multos ecclesias
 dñm deprecatur . Et quod ille
 fortassis petere de diuinitate non
 audeat . plurimorum interpellan
 tum orationibus . Etiam quod non
 sperabat accipiat . Quod ad adiu
 toriam nostram commemorans
 nos beatus apostolus ait .
 Ut multos gratiarum actio refera
 tur pro nobis . Et iterum . Ut
 fiat oblatio uestra sc̄i ficata in spu
 sco amen .

IN VIGILIA
NATALIS DÑI . AD
NONAM :

INC S̄CI IUA S̄CI MATHI .
 In illo tempore . **C**um esset despon
 sata mater ihu maria ioseph . Antequam

conuenirent. inuenta est in utero ha
bens despu sco. Et reliqua ;

xv.

**OMELIA ORIGENIS
DE IAN LIET.**

CVM ESSE
DESponsata
mater eius maria ioseph.

Quae fuit necessitas
ut desponsata esset maria ioseph.

Nisi propterea. quatenus hoc sacra
mentum diabolo cecceretur. Et
ille malignus. fraudis commenta
aduersus desponsatam uirginem
nulla penitus inuenisset.

Vel ideo fuerat desponsata ioseph.
ut nato infanti. uel ipsi mariae.
curam uideretur gerere ioseph.
siue in aegyptum. uel inde
denuo ueniens. Ideo desponsata
fuit ioseph. Non tamen in concu
piscencia iuncta. Mater inquit
eius. Mater in maculata.
mater incorrupta. mater in
taeta. Mater eius; cuius eius.
mater di unigeniti. dni et regis
omnium. plasmatoris & creatoris
cunctorum. Illius qui in excel
sis sine matre. Et in terra est sine
patre. Ipsius qui in caelis se
cundum deitatem in sinu est patris.
Et in terris secundum corporis
susceptionem. in sinu est matris.

O magnae admirationis gratia.

O inenarrabilis suauitas. O ineffa
bile magnumque sacramentum.

Ipsa eadem uirgo. ipsa & mater dni.
ipsa genetrix. ipsa eius ancilla.
plasmatio eius ipsa quae genuit.

Quis unquam ista audiuit? Quis
uidit talia? Quis hoc excogitare
potuit? ut mater uirgo esset.
intacta generaret. Quae & uirgo
permansit et genuit.

Sicut enim quondam rubus comburi ui
debatur. Et ignis cum non tange
bat. Et sicut tres pueri in camino
indusi habebantur. Et tamen
eos non ledebat incendium.

nec odor fumi erat in eis. Vel quem
admodum danibel in lacum
leonum incluso. claustris non aper
tis. adlatum est ei prandium ab
abacae.

Ita et haec sca uirgo ge
nuit dnm. sed intacta permansit.
Mater effecta est. sed uirginitatem
non amisit. Cenuit infantem.
et ut dictum est. uirgo permansit.

Virgo ergo genuit. Et uirgo perman
sit; Mater filii facta est. & casti
tatis sigillum non perdidit.

Quare? quia non homo iste tantu
qui uidebatur. sed unigenitus
erat ds. qui in carne aduenerat.
Nec subito carnaliter genitus est.
sed perfecta deitas in corpore
uenit. Integer ergo iste. et in
diuisus ds. in humano aduenit.

uel genitus est corpore. qui quod
& dñs figuram serui suscepit. Non
enim pars unigeniti uenit incorpore.
Nec se ipse diuisit. ut dimidius apud
patrem. & dimidius esse in uirgine.
sed totus apud patrem. Et totus in uir
gine. Totus in sinu patris. totus in
humano corpore. Non relinquens
superiora. uenit quaerere terrena.
Quae in caelis sunt conseruans. et quae
in terra sunt saluans. Ubique om
nipotens. in seis suis indiuisus. hic se
unigenitus dñs. Si enim hoc uer
bum humanum & corporale. in mis
sum in auribus plurimorum non di
uiditur per singulos. ut pars in alio
et pars sit iterum in alio. sed in om
nibus integrum et plenum habe
tur. ut in unoquoque totum sit.
Quanto magis uerbum di. unigenitus
ubique totus est. Et in caelo et in
terra. Et apud patrem et in uirgine.
Et non diuiditur ut dictum est neq;
seinditur. neque in partes efficitur.
sed totus totum tenet. totum implet.
totum inlustrat et possidet.
Huius itaque unigeniti di. dicitur
haec mater uirgo maria. digna dig
ni. immaculata sc̄i. una unius. uni
ca unici. Nec enim aliter unige
nitus super terram uenit. aut alia
uirgo unigenitum genuit.
In his omnibus quae dicta sunt. despon
sata legitur. mater eius maria.

Et ait. Inuenta est in utero ha
bens. Cui inuenta. aut a quo in
uenta est. primo ab angelis custo
dienibus eam. protegentibus eam.
conseruantibus eam. uel eius bea
tissimam animam. ad honorem illius
qui ab ipsa generandus erat.
Dehinc inuenta. non incongrue pu
tatur ab ipso beato ioseph. sc̄o et
iusto. qui paene licentia maritali.
licet eam non contingeret. futurae
tamen ut putabat uxoris omnia
nouerat. Ioseph autem uir eius
inquit. cum esset homo iustus.
et nollet eam traducere. Virum
appellauit. contra iudeorum pra
uitatem. ut aduersum uirginem
non facerent. propter ea et des
ponsata fuit ipsi ioseph. ut supra
dictum est. Si enim non fuisset
desponsata ioseph. omnium bo
norum incredibiles. et inimici
iudaei. lapidibus eam occiderent.
Ideo uirum eius. hic cum euangelis
ta appellauit. Ioseph uir eius
cum esset homo iustus. Iustus au
in uerbo. iustus in facto. iustus in
legis consummatione. iustus in
initio gratiae. Iustus itaque cu
fuisset et nollet eam traducere.
uoluit occulte dimittere.
Noluit eam traducere. noluit eam
accipere. noluit eam male dif
famare. sed uoluit eam occulte dimit

tere . . . occulte eam a se dimittere
uolebat . sicut mansuetus . sicut
pius . sicut misericors . . . Talis er
go cum esset ioseph . cogitabat occul
te eam dimittere . Hacc illo inquit
cogitante . . . Quaerendum est nobis
nunc quid cogitauerit . . . Ut occul
te eam dimitteret . . . Hacc cogita
bat ut eam dimitteret . . . Si suspi
tionem in ea habebat . quomodo
iustus erat . . . si ergo non est suspi
catus . ut tale aliquid cogitauit .
Cur eam dimittere uolebat . . . Ut
inmaculatam & seam uellet dimit
tere . In iustum enim et hoc erat .
Sed enim simplicem sensum audi
huius orationis . . . Ioseph iustus
erat . . . Et ille uirgo inmaculata
erat . . . Sed ideo eam dimittere uo
lebat . quomodo uir autem misterii &
sacramentum quoddam magnificum
in eadem cognoscebat . cui adproxi
mare sese indignum aestimabat . . .
Ergo humilians se ante tantam & tam
ineffabilem rem . quaerebat se
longe facere . sicut et beatus petrus
dno se humilians aiebat . . . Re
cede a me dno . quia homo peccator
sum . . . Vel sicut ille centurio ad
eundem dnm mittens dicebat . . .
Non sum dignus ut sub tectum meum
intres . quia nec me ipsam dig
nam aestimaui ad te uenire . . .
Vel sicut scilicet elisabeth . ad ipsam

locuta est mariam dicens . . . Et
unde hoc mihi . ut ueniat mater
dni mei ad me . . . Sic et ioseph ius
te humilians sese in omnibus caue
bat . Et timebat sibi in istius
tante scitatis conuentionem adhi
bere . . . Idcirco uolebat eam occul
te dimittere . . . Dimitto eam di
cens . Et a me longe faciam eam
& a cognitione mea . . . Maior
est enim eius dignitas . super ex
cellit eius sanctitas . . . Nec me con
gruit indignitati . . . Ideo uole
bat occulte dimittere eam . . .
Hoc eo cogitante . angelus dni per
uisam apparuit illi dicens . . .
Quid dubitas ioseph . quare impru
denter cogitas . quare in ratio
nabiliter meditaris . . . **D** est
qui generatur . uirgo quae gene
rat . . . Huius generationis . minus
ter es . et non largitor . seruus .
et non dominus . mancipium .
et non plasmator . . . **P**ropterea
ministra . serui . custodi . fer
curam . Intende & huic qui nas
citur . et huic quae generat . . .
Et enim si tibi uxor nominatur .
si in desponsatione tibi esse dicitur
non tibi tamen uxor est . sed di
uinita electa mater est .
Propterea ioseph fili dauid . qui
has promissiones accepit . cui
ista de filio data sunt testamenta .

41
Ioseph fili dauid. non tantum
secundum carnem. sed secundum
spm. Ioseph fili dauid. Sicut
filius dauid. iuste et heres eius. tam
quam filius patris. ideo inheredita
tem accipe ea. quae illi promis
sunt testamenta fidelia.

Ioseph fili dauid. Ne timueris ac
cipere mariam conjugem tuam.
ne timueris. ne trepidaueris. ne
conturberis. sed securus & intrepidus
accipe eam secundum legis praecep
tum uxorem tibi nominatam. Et
secundum nuptiarum consuetudine
& coniunctionem. longe alienam.

Accipe ergo eam. sicut commendatum
caelestis thesaurum. ut detatis diui
tias. sicut plenissimam scitatem.
sicut perfectam iustitiam. Acci
pe eam sicut unigeniti mansionem.
sicut honorabile templum. sicut
domum dei. sicut creatoris omnium
propriam. sicut regis sponsi cae
lestis domum immaculatam.

Ita ergo Ioseph fili dauid. Ne timu
eris accipere eam tibi commenda
tam. tuae religiositati creditam.
serua. serua curam. adtende fugiens
ab herode. duc in aegyptum.

Iterum remeans post herodis mor
tem. deduc in terram israhel.

Ne timueris accipere mariam con
iugem tuam. Coniugem audiens.
non expauescas. non conturberis.

Nec tu nec quisque sequentium.
usque in consummationem seculi.
Coniugem eam dico. propter ea ut
diabolo uirginitatem eius occultem.
Ut iudeorum prauitatem excludam.
excludam atque deiciam. Ut
legis instituta non destruiam. Et
in consequentibus demonstrabo.
quod ista nec tua coniux secunda
consuetudinem coniugii habeatur.
Nec iste qui generatur. tuus filius
esse credatur. Quod enim ex ea
nascetur. despusco est. Quia
scilicet. cooperator huius natiui
tatis. sps scs est. Nam unige
nitus filius. qui ante secula ineffa
biliter ex solo patre natus est.
iam saeculi propinquante fine. ex
uoluntate patris. in humano corpore
scs cooperante spu. inter homines
uenit. Iste est de quo scriptura
praenuntiavit dicens. Puer na
tus est nobis. et filius datus est nobis.
Patris etenim unigenitus filius.
ex uirgine generatus est. ut illam
uirginem priorem. quam. quae
cecciderat. iterum renouaret atq.
erigeret. Et qui per prauam
uoluntatem filii effecti fuerant dia
boli. per adoptionem gratiae filios
efficeret di. Patri et inquit
filium. et uocabis nomen eius Ihm.
Virgo generat. Et tu hunc genitum
uocabis Ihm. quod dicitur praetatur.

finit

saluator ipse enim saluum faciet
populum suum a peccatis eorum .
Vocabis autem nomen eius . hoc quod
ante fuit . quod ante secula nomi-
natum est . Non tui ponet no-
men . Nec & te ei uocabulum con-
stitues . sed nomina & uoca exul-
tando ihm . id est saluatorem .

Saluatorem eum esse testare . Nec
& tempore coepisse saluare . sed iam
antiquissimum saluatorem . Ipse
enim saluum faciet populum suum
a peccatis eorum . Quo enim per
hoc uerbum praecleara designantur .
Quod et dicitur fuerit . et dicitur prius . ante
incarnationem xpi . Et quod popu-
lus eius ab ipso saluandus . iam tunc
adnuntiabatur . Et ideo dictum
est . ipse saluum faciet populum
suum a peccatis eorum . Ut ueretur .
di enim est uirtutis . a peccato salua-
re . uel peccata dimittere . Iste
ergo filius dei habens populum suum
ipsum uenit . ut dictum est liberare
a peccatis . atque saluare . siue exiu-
dacis siue & gentibus . De quo ip-
se iam per prophetam fuerat elocu-
tus dicens . Dominus dixit ad me fi-
lius meus es tu . ego hodie genui te .
Pete a me & dabo tibi gentes . here-
ditatem tuam . et possessionem
tuam terminos terrae . Ipse
saluabit populum suum a peccatis
eorum . Sanguine uidelicet suo

cunctos redimens . morte sua de-
mortis eos liberans . potestate .

Ipse saluabit . hoc est saluator om-
nium hominum fidelium atque
credentium . Hoc autem totum fac-
tum est . quid totum . hoc per uni-
geniti descensionem . hoc de ista
dni incarnatione . hoc de angeli ad
uirginem destinatione . hoc de ip-
sius uirginis desponsatione uel casti-
tate . Hoc enim totum factum est .
ad totius mundi salutem . hoc totum
factum est . ut unum completeretur
et unum consummaretur . Quid
illud . quod uirgo genuit . quod uir-
go permansit . quod mater fuit . et in-
tacta uirgo perseuerauit . Ecce uir-
go in utero accipiet . Audite quid
dicit omnes filiae . euae . Audite
omnes uos quae hereditatem doloris
& tristitiae . post illam et ex illius
condemnatione sumpsistis . Uos quae
in tristitia generatis filios . uel magis
uos quae concupiscentiam corrupti-
bilem contenuistis . Audite et lac-
tamini . Audite & consolamini .

Audite quod uirgo in utero accipiet .
Non ex desiderio partum concipiens .
Neque serpentis persuasionem decepta
est . neque eius ad flatibus ueneno-
sis infecta . sed uirgo in uterum
accipiet . predicationem angeli
suscipiens . prophetarum testimo-
nia adsumens . Virgo in uterum

accipere . ut dñm dignanter incarna-
tum . ad mundi pariat salutem .
Ecce inquit . hoc ipsum quod dicit ecce .
admirantis est . tanta misterii magni-
tudinem . ut omnes uelut ex somno
suscitatis . ad hoc dictum eurgilent .
Ecce uirgo dicit in utero accipere . Et
pariet filium . ad conligandam illū
fortem armatum . ad conculcandum
serpentis unguis caput . ad conterendas
uires eius . ad praedam eius diripien-
dam . atque captiuitatem sui populi
conuertendam . ¶ pariet filium .
Ad deno reparandum adam . ad inobo-
edientiam euae per mariae oboedi-
entiam excludendam . ad erigendam
iacentium genus . quod per mulieris
temerariam crudelitatem fuerat an-
te delectum . ¶ Et uocabant nomi-
cus emmanuel . quod interpretatur
nobiscum dñs . Vocant nomen eius
prius angeli psallentes in eius genera-
tione . atque gaudentes . sicut dñm
omnium & regem pacis ad homines
uenientem . Deinde apostoli uni-
geniti dñi dominationem atque
uirtutem omnibus gentibus predi-
cantes . Adhuc & sc̄i martires
contra ignes & gladios usque ad mor-
tem resistentes . Deinde cuncti
credentes . hoc ipsum nomen . usque
in consummationem seculi memo-
rantes atque laudantes . ¶ Et uoca-
bunt nomen eius emmanuel . quod

92
est interpretatum nobiscum dñs .
Qui uocabunt . nisi isti quorum uo-
cabitur in terra nouum nomen .
Non sicut prius in figuris & in imagi-
nibus . sed facie ad faciem apparen-
tem . Nobiscum dñm . Abrahæ
patri credentium . tribus horis tem-
poris . licet non per ipsam ineffabi-
lem deitatis suae substantiam . sed
potius per angelicam speciem ame-
ridie uisus est . Nobis triginta
tribus annis in terra apparuit . &
cum hominibus conuersari dignatus
est . Jacob & iam breui tempore
per angelum nihil hominibus appa-
ruit conuictans eum . quique se
ab eo superari permisit . Ut hanc
mundi cordem merito benediceret .
atque israhel nominaret . Nobis
cum dñs . amplius magisque pro nobis
magnificum certamen adimplens .
& usque ad mortem accedens . ut mor-
te sua mortem occideret . Et bene-
dictionem . atque immortalitatem .
mundocorde populo condonaret .
Qui fiducialiter dicit nobiscum dñs .
Per euangelistarum & apostolorum
praedicationem . per sc̄i sui corporis
& sanguinis sacramentum . per
gloriosae crucis signaculum .
Per ista ergo omnia nobiscum dñs .
Et ad nos . atque in nobis . sicut ipse
ait . Ecce ego uobiscum sum omnib.
dieb. usq. ad consummationem saeculi .

Qui cum dō patre & scō spū uiuit .
et regnat in saecula saeculorū am.

IN NATALĒ DŪNI NOCTE .

LECT DE ISAIA PPHĒT .

Primo tempore ad leuia
ta est terra zabulon
et terra neptalim . Et
nouissimo ad grauata est uia ma
ris . trans iordancim galilcae
gentium populus qui ambulabat
in tenebris . uidit lucem mag
nam . 7 habitantibus in regione
umbræ mortis . lux orta est eis .
Multiplicasti gentem . non magni
ficasti laetitiam . Laetaban
tur coram te . sicut qui laetantur
in messe . sicut exultant uictores
capta præda . quando diui dent
spolia . 7 iugum enim oneris ei
& uirgā humeri eius . & sceptrum
exactoris eius . superasti sicut in die
madian . Quia omnis uiolenta
praedatio cum tumultu . & uesti
mentum mixtum sanguine . erit
in combustione & cibis ignis .
Paruulus enim natus est nobis .
filius datus est nobis . et factus
est principatus super humerum eius .
& uocabitur nomen eius . admira
bilis . consiliarius . Dis fortis .
pater futuri seculi . princeps pa
cis . multiplicabitur eius imperium .

& pacis non erit finis . Super so
lium dauid . et super regnum eius
ut confirmet illud & conroborat
in iudicio & iustitia . a modo & us
que in sempiternum . Zelas dñi
exercituum faciat hoc . Verbum
misit dñs in iacob . et cecidit in iust

ITEMA QUA LECT DE ISAIA PPHĒT .

Consolamini consolamini po
pulus meus . dicit dñs auster
Loquimini ad cor hierusale
& uocate eam . quo comple
ta est malitia eius . dimissa est in
quitas illius . Suscepit dema
na dñi duplicia . pro omnibus pec
catis suis . 7 Vox clamantis in
deserto . parate uiam dñi . rectas
facite insolitudine semitas dñi .
Omnis uallis exaltabitur . & omnis
mons & collis humiliabitur . Et
erunt praua in directa & aspera
in uias planas . Et reuelabitur glo
ria dñi . & tudebit omnis caro
pariter quod os dñi locutum est .
Vox dicentis . clama . Et dixi
quid clamabo . omnis caro fenum
et omnis gloria eius quasi flos agri .
Exsiccatum est fenum . & cecidit
flos . quia spūs dñi sufflauit in eo .
Vere fenum est populus . Ex
siccatum est fenum . et cecidit
flos . uerbum autem dñi . stabit
in aeternum . 7 Super montem
excelsam ascende tu qui euangeli

Gaudens gaudebo in dno.
& exultabit anima mea
in dno meo. quia induit
me uestimentis salutaribus.
& induit me iustitiae circum
dedit me quasi sponsam deco
ratam corona. & quasi spon
sam ornata monilibus suis.
Sicut enim terra profert germen
suum. & sicut hortus semensuum
germinat. Sic dñs dñs germi
nabit iustitiam & laudem coram
uniuersis gentibus. Propter
sion non tacebo. & propter hieru
salem non quiescam. donec egre
diatur ut splendor iustus eius.
Et saluator eius ut lampas accen
datur. Et uidebunt gentes
iustitiam tuam. et cuncti reges
inclitum tuum. & uocabitur tibi
nomen nouum. quod dñs dñi nomi
nauit. Et eris corona gloriae
in manu dñi. & diadema regni in
manu dñi. Non uocaberis ul
tra derelicta. Et terra tua non uoca
bitur amplius desolata. Sed uo
caberis uoluntas mea in quo. Et ter
ra tua inhabitabitur. quia conpla
cuit dño in te. Habitat enim
iuuenis cum uirgine. Et habita
bunt in te filii tui. Et gaudebit
sponsus super sponsam. Gaudebit
super te dñs tuus. Super mu
ros tuos hierusalem constitutus

todes. tota die & tota nocte perpetuo
non tacebunt. & qui reminiscimini
dñi ne taceatis. & ne detis silentium
ei. donec stabiliat. & donec ponat

hierusalem laudem in terra.
Iurauit dñs in dextera sua.
& in brachio fortitudinis
suae. Si dederero triticum tuum
ultra cibum inimicis tuis. Et sibi
berint filii alieni uinum tuum
in quo laborasti. quia qui congre
gabunt illud comedent. & lauda
bunt dñm. Et qui conportant
illud. bibent in atris scis meis.

Transite transite per portas. prae
parate uiam populo. planum faci
te iter. Et eligite lapides. ele
uate signum ad populos. ecce dñs
audium fecit in extremis terrae.

Dicite filiae sion. ecce saluator tuus
uenit. ecce merces eius cum eo. &
opus eius coram illo. & uocabunt
eos populos scis. redempti ad dño.

**SERMO BEATI ISIDORI
IN DIE NATALIS DNI**

Natalis dñi dies. ea de
causa a patribus uotiuue
sollemnitatis institutus
est. Quia in eo xps
pro redemptione mundi. nasci
corporaliter uoluit. prodicens &
uirginis utero. qui erat in patris
imperio. Cuius susceptae
carnis causa. haec est. Postqui

enim inuidia diaboli. patens ille pri-
 mus spe seductus inani cecidit. con-
 fessum & cul et perditus. in omni ge-
 nere suo. radicem malitiae & pecca-
 ti transfudit. Crescebatque in
 malum uehementius. omne genus
 mortalium. diffusis ubique sceleri-
 bus. et quod est nequius. omnium
 cultibus idolorum. Volens ergo
 deus terminare peccatum. consuluit
 uerbo. lege. prophetis. signis. pla-
 gis. prodigijs. Sed cum nec sic
 quidem errores suos. ammonitus ag-
 nosceret mundus. Misit deus filium
 suam. ut carnem indueret. & homi-
 nibus appareret. & peccatores sana-
 ret. Qui ideo in hominem uenit.
 quia per se ipsum ab hominibus cog-
 nosci non potuit. Ut autem uideretur.
 uerbum caro factum est. Ad-
 sumendo carnem. non mutatum in
 carne. Assumpsit enim huma-
 nitatem. non amisit diuinitatem.
 Ita idem deus. et idem homo. in natu-
 radi aequalis patri. in natura homi-
 nis. factus est mortalis in nobis.
 Pro nobis enim de nobis. manens quod
 erat. suscipiens quod non erat.
 ut liberaret quod fecerat.
 Haec est ergo dominicae natu-
 ritatis. magna sollempnitas. haec
 est diei huius noua et gloriosa festi-
 uitas. aduentus dei factus ad ho-
 mines. Itaque dies iste pro eo quod

in eo xps natus est. Natalis dicitur.
 Quemque ideo obseruare per reuo-
 lutum circulum anni. festa sol-
 lemnitate debemus. ut in memo-
 ria reuocetur quod natus est xps.

XVII SERMO PAPAE LEONIS

DE NATALI DNI

Saluator noster dilectissimi
 hodie natus est gaudeamus.
 Neque enim locum fas est esse
 tristitiae. ubi natalis est uitae.
 Quae consueto mortalitatis timo-
 re. ingerit nobis de promissa
 aeternitatis laetitiam. Ne-
 mo ab huius alacritatis participa-
 tione se cernitur. Una cunctis
 laetitiae communis est ratio. quia
 deus noster peccati mortisque destruc-
 tor. sicut nullum arcata liberum
 repperit. ita liberandis omnibus
 uenit. Exultet scilicet quia propin-
 quat ad palmam. gaudeat pecca-
 tor. quia inuitatur ad ueniam.
 anime tur gentilis. quia uocatur
 ad uitam. Qui namque filius.
 secundum plenitudinem temporis.
 quam diuini consilii inscrutabilis
 altitudo disposuit. Reconcilian-
 dam auctoris suo naturam generis
 adsumpsit humani. ut inuentor
 mortis diabolus. per ipsam quam
 uicerat uinceretur. In quo con-
 flictu pro nobis inuito. magno et
 mirabili aequitatis iure certatum est.

11

Quam omnipotens dominus cum saeuissimo
hoste. non in sua maiestate. sed in
nostra humilitate congregatur. /
Obiciens ei eandem formam. eandem
que naturam. Mortalitatatis quidem
nostrae participem. sed peccati to-
tius expertem. / Alienum quippe
ab hac nativitate est. quod de
omnibus legitur. / Nemo mun-
dus a seorde. / Nec infans cuius est
unus dies sicut uita eius super
terram. / Nihil in istam sin-
gularem nativitatem. de carnis
concupiscentia transiit. nihil
de peccati lege manavit. / Virgo
regia dauidicae stirpis eligitur.
Quae sacro gaudentia fetu. diui-
nam humanamque prolem. prius
conceperet mente quam corpore.
Et ne superni ignara consilio. ad in-
usitatos paucet effectus. quod
in ea operandum erat a spiritu sancto. con-
loquio discit angelico. / Nec
damnum credit pudoris. di genitrix
mox futura. / Cur enim de
conceptionis nouitate desperet.
cui efficientia de altissimi uirtute
promittitur. / Confirmatur
credentis fides. & iam praesentis
adtestatione miraculi. / Dona-
turque elisabeth inopinata fe-
cunditas. / Ut qui conceptum de-
derat sterili. daturus nondubi-
taretur & uirgini. / Verbu

igitur deus. filius dei qui in princi-
pio erat apud deum. per quem facta
sunt omnia. Et sine quo factum
est nihil. propter liberandum
hominem ab aeterna morte. factus
est homo. / Ita se ad susceptionem
humilitatis nostrae. sine diminutione
suae maiestatis inclinans. / Ut
manens quod erat. adsumensque
quod non erat. Ueram serui for-
mam. ei formae in qua deo patri est
aequalis uniret. / & tanto federe
naturam utramque confereret. / Ut
nec inferiorem consumeret & glorifi-
catio. nec superiorem minueret
adsumptio. / Salua igitur
proprietate utriusque substantiae
et in unam coeunte personam.
suscipitur a maiestate humilitas.
a uirtute infirmitas. ab aeterni-
tate mortalitas. / & ad dependen-
dum conditionis nostrae debitu.
natura inuiolabilis. naturae est
unita passibili. / Deusque uerus. ho-
mo uerus. in unitatem domini tempe-
ratur. / Ut quod nostris reme-
dis congruebat. unus atque idem
dei hominumque mediator. Et
mori possit ex uno. Et resurre posse
sit ex altero. / Merito uirginitate
integritati. nihil corruptionis
intulit partus salutis. quia custo-
dia pudoris. fuit editio ueritatis.
Talis ergo dilectissimi nativitas.

decurt diuinitatem & diuinitatem
xpm: qua nobis & humanitate con-
gruetur & diuinitate praecellere;
Nisi enim esset deus uerus non adfer-
ret remedium nisi esset homo ue-
rus non praebere exemplum.

A exultantibus angelis nascente
dno gloria in excelsis deo canitur.
et pax in terra bonae uoluntatis
hominibus nuntiatur. Vident
enim caelestem hierusalem. Ex
omnibus mundi gentibus fabricari.
De quo inenarrabili diuinae pietatis
opere quantum laetari debet ha-
militas hominum. Cum tanto gau-
deat sublimitas angelorum.

A gamus ergo gratias dilectissimi
deo patri per filium eius in spu sco.
qui propter multam misericordiam
suam quod dilexit nos miseratus est
nostri. Et cum essemus mortui
pro peccatis conuiuificauit nos xpo.
ut essemus in ipso noua creatura no-
uumque figmentum. Deponam
ergo ueterem hominem cum ac-
tibus suis & de peccati participationem
generationis xpi. carnis renuntie-
mus operibus. Agnosce. O xpi-
ane dignitatem tuam. Et diuinae
confortis factus naturae. Noli in ue-
terem uilitatem degeneri conuer-
satione recedere. Memento cu-
ius capitis. Et cuius sis corporis
membrum. Feminisecere quia

erutus de potestate tenebrarum.
translatusest in diuinitatem & regnum.

Per baptismatis sacramentum. sps sci
factus est templum. Noli tantum
habitatore. prauis de te actibus
effugare. et diaboli te iterum ser-
uituti subicere. quia praetium tuum
sanguis est xpi. Qui ueritate
te iudicabit. qui misericordia te
redemit. xps dñs noster.

xviii

IT ALIUS UNDE SUP.

G xultemus in dno dilectissi-
mi & spiritali iocunditate
laetemur. quia inluxit
dies redemptionis nouae.
praeparationis antiquae felicitatis
aeternae. Reparatur enim no-
bis salutis nre annua reuolutione
sacramentum. ab initio promissum.
in fine redditum. sine fine mansu-
rum. In quo dignam est nos
sursum erectis cordibus. diuina
adorare misterium. ut quod mag-
nodi munere agitur. magnis aec-
clesiae gaudis celebretur.

O s enim omnipotens et clemens. cu-
ius natura bonitas. cuius uolan-
tas potentia. cuius opus misericor-
dia est. statim ut nos diabolica
malignitas ueneno suae mortifi-
cauit inuidiae. praeparata re-
nouandis mortalibus pietatis suae
remedia. inter ipsa mundi primor-
dia praesignauit. Denunti

ans serpenti futurum semen mu-
lieris quod noxi capitis elationem.
sua uirtute contereret. Xpm sci-
licet in carne dñm hominemque
significans. quinquatō & uirgine.
uiolatorem humanę propaginis in
corrupta natiuitate damnaret.

Nam quia gloriabatur diabolus homi-
nem sua fraude deceptum diuinis
caruisse muneribus. & immortalitatis
dote nudatum. duram mortis
subisse sententiam. seque in malis
suis quoddam de præuaricatoris
confortio inuenisse solatium.

Dñm quoque iustae facueritatis exigen-
tem rationem. erga hominem que
tanto honore condiderat. antiquam
mutasse sententiam. Opus fuit
dilectissimi secreta dispensatione
consilii. ut incommutabilis dñs.
cuius uoluntas non potest sua benignitate
priuari. primam pietatis
suae dispositionem. sacramento
occultiore compleret. Et homo
diabolicę iniquitatis uersutia ac-
tus in culpam. contradi propositū
non periret. In greditur ergo
hæc mundi infirma filius dñi. de
caelesti sede descendens. & a pater-
na gloria non recedens. nouo ordi-
ne. noua natiuitate generatus.

Nouo ordine. quia inuisibilis inuisi-
bilis est factus in nostris.

Incomprehensibilis. uoluit con-

prehendi. Ante tempora manens.
esse coepit ex tempore. Vniuer-
sitalis dñs. seruilem formam obum-
brata maiestatis suæ dignitate sus-
cepit. Inpassibilis dñs. non de dig-
natus est homo esse passibilis. & immor-
talis. mortis legibus subiacere.

Noua uero natiuitate generatus. quia
inuiolata uirginitas. concupiscentia
nesciuit. substantiam ministravit.

Ad sumpta est de matre dñi natura. non
culpa. Creatura est formæ serui
sine conditione seruili. Et nouus
homo sic contemptus est uideri.
Et ut ueritatem suscipere generis. et
uitam excluderet uetustatis.

Verax namque misericordie di. cum
ad reparandum humanum genus.
ineffabiliter ei multa suppeterent.
hanc potissimum consulendi elegit
uiam. qua ad destruendum opus diabo-
li non uirtute uteretur potentie.
sed ratione iustitiæ. Nam sup-
bia hostis antiqui. non in merito sibi
in omnes homines ius tyrannicum
uendicabat. Nec indebito domi-
nati præmebat. quos a mandato di-
spontaneos. in obsequium suæ uolan-
tatis inlexerat. Non itaque
iuste amitteret originalem huma-
ni generis seruitutem. Nisi deo
quod subiecerat uinceretur.

Cum igitur misericors omnipotensq.
saluator. ita susceptionis humanæ

moderaretur & cordia ut virtutem
 inseparabilis a suo homine deitatis
 per uelumen nostrae infirmitatis ab
 seonderet. Inlusa est securi hostis
 astutia. qui natiuitatem pueri in sa-
 lutem humani generis procreati. non
 aliter sibi quam omnium nascentium
 putauit obnoxiam. **U**idit enim
 uagientem atque lacrimantem uidit
 pannis obuolutum. circumcisioni sub-
 ditum. et legalis sacrificii oblatione per-
 functum. **A**gnouit deinceps soli-
 ta incrementa pueritiae & usque
 ad uiriles annos. de naturalibus non du-
 bitauit augmentis. **I**nter haec
 intulit contumelias. multiplicauit
 iniurias. adhibuit maledicta. obpro-
 bria. blasphemias. conuicia. Om-
 nem postremo in ipsum uim furoris
 effudit. **O**mnia temptamento-
 rum genera percurrit. Et sciens
 quo humanam naturam infecisset
 ueneno. Nequaquam credidit trans-
 gressionis exortem. quem tot docu-
 mentis didicit esse mortalem. **P**er-
 sistit ergo improbus praedo. et
 auarus & actor. incum qui nihil
 ipsius habebat insurgere. Et damni-
 tate originis prae iudicium genera-
 le persequitur. **C**yro graphum quo
 nitebatur excedit. ab illo iniquita-
 tis exigens poenam. in quo nullam
 repperit culpam. **S**oluitur itaq;
 laetiferae pactionis. male suada

conscriptio. fortis ille. necitur diu-
 culis suis. & ligato mundi principe.
 captiuitatis uasa rapiuntur. **R**edit
 in honorem suum. ab antiquis con-
 tagus purgata natura. **M**ors
 morte destruitur. natiuitas nati-
 uitate reparatur. **Q**uo simul
 et redemptio aufert seruitutem. Et
 re³generatio mutat originem. Et fides
 iustificat peccatorem. **Q**uisque
 igitur xpiano nomine pie & fideliter
 glorians. reconciliationis huius gra-
 tiam iusto perpende iudicio. **T**ibi
 enim quondam abiecto. tibi extru-
 so paradisi sedibus. tibi per exilia
 longa morienti. tibi incinerem
 & puluerem dissoluto. **C**uiam
 nonerat spes ulla uiuendi. perincat
 nationem uerbi potestas data est.
 ut de longinquo ad tuum reuertaris
 auctorem. **R**ecognoscat parente
 liber officiaris. ex seruo de extraneo
 pro ueharis in filium. **U**t qui ex
 corruptibile carne natus es. & di-
 spu renascaris. & obtineas per gratia
 quod non habes per naturam. **H**abentes
 ergo tantae spei fiduciam. **d**ilectissimi.
 in fide qua fundati estis
 stabiles permanete. **N**e idem
 ille temptator. cuius a nobis do-
 minationem xpi exclusit. Aliquib;
 nos iterum seducat infidus. et haec
 ipsa praesentis diei gaudia. fallaciae
 suae aste cor rumpat.

Inludens simplicioribus animis
de quorundam pestifera persuasi
one. quibus huiusmodi sollemnitate
nrae. non tam denatiuitate xpi.
quam denoui. ut dicunt solis ortu
uidetur honorabilis. Quorum
corda uastis tenebris obuoluta.
Et ab omni incremento uerae lucis
aliena sunt. Trahuntur enim
adhuc stultissimis gentilitatis er
roribus. & ministra mundi lumi
naria. diuino honore uenerantur.
Quae & si mirandam habent pulcri
tudinem. adorandam tamen non
habent deitatem. Illa ergo uirtus.
illa sapientia. Illa est adoranda sola
maiestas. quae uniuersitatem
mundi creauit & nihilo. Et in quas
uoluit formas. atque mensuras.
terrenam caelestem que substantia.
omnipotenti ratione produxit.
Sol luna et sidera. sint commoda
utentibus. sint speciosa cernentibus.
Sedita ut de illis gratiae referantur
auctori. Et adoretur deus qui haec
condidit. non creatura quae seruit.
Laudate igitur deum dilectissimi
in omnibus operibus eius atque iudicis.
Sic in uobis indubitata credulitas
uirgineae integritatis. Et pariter
reformationis humanae. sacrum
diuinumque misterium. seorsum atque
sincero honore seruitio.
Amplectimini xpm in nostrae carne

nescientem. ut eum uidere mere
amini deum gloriae. In sua maesta
te regnantem. cum deo patre
& spiritu sancto. amen.

XVIII. SERMO BEATI FULGEN
TII ARCHIEPISCOPI
DE NATALITIO DNI.

Curiosius aliquid debuius
dici sollemnitate narrare.
simulque considerantes illud
unum uerbum de quo dicere
uolumus. Nulla inuenimus uerba
quibus sufficienter aliquid dicere
ualeamus. Est enim hoc uer
bum quod desinit prolatum. sed quod
permanet natum. Non transitorium.
sed aeternum. Non factum ad
patrem. sed genitum. Nec solum
genitum. sed etiam unigenitum.
Unum quippe uerbum. deus pater ge
nuit de seipso. per quem omnia cre
auit ex nihilo. In principio enim
erat uerbum. Et uerbum erat apud
deum. Et deus erat uerbum. hoc erat
in principio apud deum. Omnia
per ipsum facta sunt. & sine ipso
factum est nihil. In hoc autem
quod per illud uerbum deus pater om
nia fecit. ostenditur. quia hoc uer
bum genuit ipse. non fecit. Illud
igitur uerbum. de deo deus est. de
creatore creator est. Unde
hoc in se naturaliter habet esse quod
pater est. Natus est itaque de patre

do. filius dī. alter in persona. non
 alius in natura. . . Semper apud pa-
 trem. semper cum patre. semper
 de patre. semper in patre. . .
 Semper apud patrem. cum quo illi
 una est naturalis immensitas. . .
 Semper cum patre. cum quo illi
 una est naturalis aeternitas. . .
 Semper de patre. de quo illi est natu-
 raliter aeterna natiuitas. . .
 Semper in patre. cum quo illi est una
 naturaliter aequalisque diuinitas.
 Et alter quidem ille quod pater est.
 alter ille quod filius est. Neuter
 tamen alter dī. quia pater & filius
 unus est dī. . . Quapropter. quando
 de patre dō. & filio dō nascitur sermo.
 digne dicimus alterum esse patrem.
 & alterum filium. . . Et nihil ho-
 minus. digne dicimus unum dīm
 esse patrem & filium. . . Cum enim
 dicimus alterum esse patrem. alte-
 rum filium. . . Discretas personas.
 genitoris genitique monstramus.
 Cum uero dicimus unum dīm esse
 patrem & filium. ipsam unam natu-
 ram indiscrete diuinitatis ostendi-
 mus. . . Altera est enim persona
 genitoris & geniti. sed una est natu-
 ra genitoris geniti. . . Quando uero
 sufficienter aut digne loqui poterit
 quis de quo. homo de dō. mortalis de
 immortali. uisibilis de inuisibili.
 mutabilis de incommutabili.

Opus de opifice. de creatore crea-
 tura. de factore factura. par-
 uus de immenso. Temporalis de
 aeterno. humilis de altissimo.
 plasmatus ex limo. de illo qui omnia
 creauit ex nihilo. . . Cuius est
 inenarrabilis omnipotentia. qua
 nos gratuita bonitate fecit. nec
 minus tamen inenarrabilis gratia.
 qua nos omnipotentissima mise-
 ratione saluauit. . . Quia opus
 creatricis omnipotentiae gratis fe-
 cit. & opus gratiae saluatricis om-
 nipotentem impleuit. . . Illic ha-
 bens potestatem condendi et regen-
 di creaturam suam. hic habens po-
 testatem ponendi & sumendi pro
 nobis animam suam. . . Omnipoten-
 tiam uero nunc dicimus. qua
 uerbum quod in principio erat. et
 apud dīm erat. & dī erat. fecit om-
 ne quod non erat. . . Gratiam uero.
 qua uerbum caro factum. uenit
 quaerere & saluum facere quod pe-
 rierat. . . Omnipotentiam. qua
 fecit omnem diem. . . Gratiam.
 qua certo die concipi. et certo die
 dignatus est nasci. . . Idem igitur
 minoratus paulominus ab angelis.
 In die factus est hominum. qui coe-
 ternus. et aequalis dō patri.
 dies scōrum semper est angelorū.
 De ipso quippe propheta dicit. . .
 Bene nuntiate diem de die salutare eius.

Quid est diem dedie? Nisi filium de
patre. Est igitur de patre filius.
dedie dies. Sed tamen pater et filius.
Non duo dies. sed unus est dies.
Est de patre filius. de deo deus. pater tam
& filius. Non duo di. sed unus est deus.
Unus igitur dies aeternitatis. simul
pater & filius a nobis agnoscitur.
Indie autem temporis. solus filius inue
nitur. Dies enim aeternus pater
& filius. nostrum corpus & animam
fecit. Indie uero temporis. solus
filius. nostrum corpus animamq;
suscepit. Xps dies aeternus. uni
genitus in forma di manens.
Xps indie temporis. unigenitus for
mam serui accipiens. Xps dies
aeternus. diues permanentis ut con
deret nos. Xps indie temporis.
pauper factus. ut redimeret nos.
Dies aeternus. Xps deus de deo patre.
Xps indie temporis. deus homo de uirgi
ne matre. Xps dies aeternus. uer
bum cruciatum de corde patris.
Xps indie temporis. uerbum caro fac
tum. de utero uirginis matris.
Xps dies aeternus. deus uerus de deo uero.
Xps indie temporis. sponsus procedens
de thalamo suo. Dies aeternita
tis xps. angelos creans. dies in tem
pore xps. homines saluans.
Dies aeternitatis xps. in caelo deos an
gelos pascent. Dies temporis xps.
homines in terra reficiens. Ut enim

panem angelorum manducaret ho
mo creator angelorum factus est
homo; utrosque pascent. & integer
permanens. Quam bonus panis.
qui et angelos pascent per speciem. ut
de ipso facerentur in patria. & nos pas
cent per fidem. nec deficiamus in uia.
Ille panis qui se ipsum dat angelis ad
gaudium stabilitatis. se ipsum dedit
hominibus ad remedium salutis.
Et qui est angelorum esca. nobis factus
est medicina. Verum tamen hic
dilectissimi fratres. attendite mag
nitudinem gratiae. & agnoscite
quid deus homini dignatus est pre
rogare. Xps enim di filius. de
uero deo. deus uerus. & unus cum patre
naturaliter deus. semper ex ipso. deos
angelos pascent. sed tamen angelicam
naturam. di filius non accepit.
Ut autem suam curitatem deus comen
daret in nobis. filius eius. naturam
nostram suscepit ex nobis.
Et deus unigenitus qui panis est ange
lorum. ut etiam homini se ipsum.
faceret panem. simul hominis & ani
mam suscepit & carnem. Accepit
utramque ueram. Utramque scam.
Utramque mundam. Accepit ani
mam nram. sine iniquitate. accepit
carnem nostram. cum mortalitate.
Accepit animam iustam. per quam
nostris animabus iustitiam. red
deret. carnem uero. propter ea deus

natus est habere mortalem. Ut
secundum ipsam moriens. mortem
uinceret. Secundam ipsam & uia
resurgeret. per quam nostra quo
que corpora suscitaret. Mag
num mysterium dilectissimi fra
tres. magnum diuine dilectionis
iudicium; homo dñi contempnens.
ad d̄ discessit. D̄s hominem dili
gens. ad homines uenit. Dile
xit impium. ut faceret iustum;
Dilexit infirmum. ut faceret sanum.
Dilexit peruersum. ut faceret rec
tum. Dilexit mortuum. ut
faceret uiuum. Et quid amplius
dicam. quando quidem d̄s unigeni
tus. humanam naturam tantum
dilexit. ut eam non solum a potes
tate mali angeli liberaret. Ueru
& iam in seipso. super omnes bonos
angelos. in patris dextera colloca
ret. Natura enim quae in pri
mo homine a malo angelo captiua
ta fuerat. ipsa nunc in secundo
homine. super omnes bonos ange
los regnat. Natura quae in
primo homine mundum peccato
polluit. ipsa in secundo homine.
mundum a peccato mundauit.
Primus homo de terra terrenus.
secundus homo de caelo caelestis.
Primam hominem. mulier corrup
ta mente decepit. secun
dum hominem. uirgo

48
in corrupta uirginitate concepit.
In primi hominis coniuge. nequitia
diaboli seductam deprauauit men
tem. In secundi autem hominis
matre. gratia di & mentem integra
seruauit & carnem. Mentem contu
lit firmissimam fidem. carni ab
stulit omnino libidinem. Quo
igitur miserabiliter pro peccato
damnatus est homo. ideo sine pec
cato mirabiliter natus est d̄s homo.
Adtendite fratres. medicinalis gra
tiae lineas. diuina nobis benigni
tate monstratas. Tunc ad eam
angelus malus accessit. ut per eam
homo quem d̄s fecerat. ad se para
retur. Nunc autem ad maria
bonus angelus uenit. ut in ea
humanae naturae. d̄s unigenitus
uineretur. Uenit ad eam dia
bolus. ut uitam nobis malignus au
ferret. Uenit ad mariam ga
brihel. ut uitam reddendam homi
nibus nuntiaret. Per primi
hominis culpam. coepit diabolus
hominem dominari; per secundi
hominis gratiam coepit ab homi
ne superari. Super primum
superbus. sub secundo captiuus.
Per illum nos captiuatos tenuit.
per istum nos liberatos amisit.
Primus adam nobis auctor & sti
tuit culpe. Nouissimus adam
nobis auctor extitit gratiae.

Ille delimo plasmatus. terrenus pro-
tulit. Iste de spu sco natus. caeles-
tes effecit. Per illum perdidimus
gratiam priorem. per istum recipi-
mus amplio rem. Ille quippe nob
intulit peccati maculam. cum qua
nasceremur ad supplicium. Iste
nobis contulit iustificationis gratia
ut renasceremur ad regnum. Per
illum nos filios saeculi. generatio car-
nalis effecit. per istum nos filios
di. generatio spiritalis exhibuit.
Ille nos artus subdidit. Iste nos flore-
re uirtutibus fecit. Ille nos per-
uitia deiecit. quo primus cecidit.
Iste nos per uirtutes eleuat. quo pri-
mus ascendit. Ille quippe primus
cecidit in infernum. Iste primus
conscendit in caelum. Iterea fra-
tres dignum est. ut in die dominicae
natiuitatis. diem quoque dominicae
resurrectionis sollempniter audiat.
Unigenitus enim ds. sicut pro nobis
dignatus est nasci. sic pro nobis se-
cundum carnem dignatus est mori.
dignatus est & uan suscitari.
Iste quippe dies est uisitacionis. ille
redemptionis. Opus enim gra-
tiae. qua nos ds unigenitus saluos
fecit. conceptus in utero. cepit
lpsamque opus gratiae. de sepul-
chro resuscitatus impleuit.
Conceptus in utero. factus est par-
ticeps mortis nrae. Resurgens

de sepulchro. fecit nos participes
uitae suae. Nunc itaque omnes
dnm exoremus. ut sicut in istodie.
gaudium suo populo tribuit. ad illu-
quoque diem omnes cum gaudio &
pace perducatur. populum que suum
in fide & caritate custodiat amen.

**ITEM DE NATAL DNI.
SERMO BEATI MAXI
MI EPISCOPI.**

Iustissime fratres festiuitate praesentis diei. in omne se gaudium. totus ubique suscitatur mundus. Quia hodie promissus a saeculis a uerso orbi. iudex natus est et redeptor. Et necesse est. ut in commune nos omnes qui futuri ex amnis. resurrectionisque promissae salutarem suscepimus fidem. habeamus mecum quidem de iudice. sed redemptore letitia. Omnis namque fidelis anima timore corrigitur. correctione leuatur. Et in hoc km. quanta ergo humanum genus omnipotentis patris dispensatio. quanta uel benignitas. ut quem iudicem preparauit incredulis. hunc credituris praemitteret redemptore. Quatenus praecurrentis misericordiae. seueritatem aduentantis iudicis praue nit &. Hodie itaque natus est xps. sed in natiuitate eius. nostra omnia

habet uita natalem . . . Quia qui pri-
uilegia primae natiuitatis amissimus .
uinitante nos xpo. sanctiore partu re-
dimus ad uitam . . . Hodie peperit
maria . sed ipsa suum parturuit
auctorem . . . Hodie edidit mundo
hominem . quem non suscepit ab ho-
mine . . . Quid hoc est miraculi frs .
nascitur caro de carne . non tamen ge-
nerata per carnem . . . Et secreto quo-
dam incomprehensoque conceptu . pro-
cedit de mortali femina . diuina pro-
genes . . . Ne mirum sane si existit
diuina natiuitas . ubi non erat huma-
na conceptio . . . Aut si illam matrem
non uiolauit partus . quam coitus
non foedauit . . . At ille quondam
futurorum conscius esaias . populis et
gentibus . signum nouae salutis aperiens .
Ecce uirgo in utero accipiet & pariet
filium . & uocabunt nomen eius emma-
nuel . quod interpretatum nobis est
deus . . . Atque ut aduertimus noui
ae ueteris testamenti unum esse con-
sensum unumque consilium . . . At
& iam beatissimus lucas . dominicae
generationis relictor egregius dicens .
Missus est angelus gabriel ad uir-
ginem desponsatam uiro cui no-
men erat ioseph . Et ait ad illam .
Ecce concipies in utero & paries filium .
& uocabunt nomen eius ihm . . . Ihs
autem kmi . latino sermone sal-
uator dicitur . . . Ecce qualiter

49
se inuicem concordantibus sementis .
testimonia diuina confirmant . & cum
praedicantur diuersa sint tempora .
non tamen diuersa narratio . . . Nam
partum uirginis . quem ille praedixe-
rat . iste testatur . . . Quis igitur de
diuinitate xpi . quis de redemptione
cunctarum . quem et esaias proste-
tur dm . Et gabriel adnuntiat sal-
uatorem . . . Quis intactae puerperae
aluam dubitet floruisse . quod uno
pene ore . atque eodem spū prolocun-
tur . Euangelista . angelus . Et pro-
pheta . . . Ubi tanti talesque sunt
testes . non erubescit ueritas . sed audi-
tor incredulus confutatur . . . Sed
iam uideamus quas pro nobis natus
perferat xps iniurias . quibus ue-
raris iniuriae ille uirtutibus de-
corentur . . . Et ante omnia femi-
neo se sexu concipi patitur . qui in ex-
ordio mundo omnipotenti manu .
de maseulo operatus est feminam . . .
Sed hanc humilitatem nascendi . uirgi-
nalis matris sublimat integritas . . .
Et quamuis natus xps femineo ut
infans lacte pascatur . Tamen ut
rerum potens uirginis nutritur
uberibus . atque ut primum illam
in has saeculi procellas . & fluctuan-
tis sentinam mundi . utras mater-
nas effudit . uilissimis circum-
datur pannis . . . Pecunis indui-
tur ille pro nobis . quicquam crearet

omnia terras luce perfudit · caelum
sideribus adornauit · & ignea solem
claritate uestiuit · Obuoluitur
quidem pannis · sed hi panni noua stel
la radiante munerantur magis · Et
exultantibus angelis honorantur ·

Et ut nouerimus uniuersa haec per
mysterium · uel fieri uel dici · hic qui
pannis circumuoluitur · praedicatus
ab initio · de sinu patris aeternoque
thalamo · salutarium nuptiarum spon
sus uenit ex aelo · Sicut aut ueneran
das dauid · ipse tamquam sponsus
procedens de thalamo suo · De
inde ut legitur · ponitur in praesepe · quia
ut ait euangelista · Non erat illi lo
cus in diuersorio · Ne quem fratres
ista permoueant · quia omnis haec in sal
uatore uilitas · praetiosissimum nrae
salutis est sacramentum · Videte
enim quanta sapientia collocari xps dici
tur in praesepe · qui gemina quadam
gratia · humani generis & escaerit futu
rus & pastor · Qui bene in praesepe
ponitur · ut ad pabala perennis uitae
spiritualium ouium greges · agni caelestis
balatus inuitet · Non erat inquit
eis locus in diuersorio · Numquid
tantae illius erant angustiae mansionis ·
ut nati sub ora paruali membra non
caperet · sed idcirco mystico sermone
refertur · Non inueniri locum in
diuersorio · quia ingressus mundum
xps · fidem in qua possit requiescere ·

non inuenit · ut ait ipse in euangelio
dicens · Filius autem hominis non
habet ubi caput reclinet · Unde ad
uertimus quia unicus di filius · non
in spatiofis domibus auratisque laque
ariis · sed in fide credentium requiescit ·

Hunc ergo xpm ihm suggestentem ubera
Nascentium infantum more uagien
tem · uilibus circumdatum pannis ·
iacentem uilius in praesepe · angelica
ministeria prosequantur · Et omnis cae
lestis exercitus multitudo miratur ·
consona eum uoce conlaudans et dicens ·

Gloria in excelsis do · & pax in terra ho
minibus bonae uoluntatis · Gloria
utique do · qui desperatis mortalibus
munus aeternae salutis exhibuit · Et
pax hominibus bonae uoluntatis · quos
certamine suo xps · suoque proelio in
regnum proprium · diabolica decapniti
tate reuocauit · Et quam congrue
euangelicus intonat sermo cum dicitur ·

Gloria in excelsis do · & pax in terra homi
nibus · Quod idem ipse di filius · &
apud angelos gloriosus est in excelsis ·
& bonae uoluntatis hominibus · pacem
prestat internis · Propter quod
dilectissimi · conpocentibus gaudis
tanta de salute laetentur · atque
angelicis nos uocibus sociantes · honore
debito · misteria semper xpi uirtutes
que laudemus ·

**XXI. ITEM HUIS DIEI DENA
TATE DNI ·**

Hodie fratres kmi xpi natus est nos renati. Hodie saluator mundi per matrem nascendi tempus accepit.

quid e patre natiuitatis non habet tempus. Hodie per hominem filius di ingressus est mundum. cuius matru ante hominem factus est mundus. Hodie habitator caeli uenit ad terras. qui terrarum incolae euocari ad caelum. Mirabilis inquit di in seis suis. Si in seis suis mirabilis di. quomodo non in seipso mirabilis. Si mirabilis in iohanne quem nasei de patre senissimo. & sterili de matre praecepit. quanto magis in se est mirabilis. qui ut nostrae conditionem carnis indueret. Nouam uirginem & conceptum dedit & partum.

Ait ser abbaeue propheta. Domine audiui auditionem tuam. & timui. consideravi operatua et expaui.

Quis non ex pauescat & mœuat tanta profunditatem misteru. Quocendo quidem unus idemque sine conceptione natus est di. Et sine creatore factus est homo.

Quas in xpo generationes legimus. sed in utraque comprehense diuinitatis est uirtus. Ibi enim illam ex semetipso genuit di. hic cum uirgo do operante concepit. Ibi sine initio. hic sine exemplo. Ibi natus attonderet tana. hic factus ut tolleret mortem.

Ibi patri natus. hic hominibus pro creatus. Illa natiuitate hominem

fecit. hac generatione hominem liberauit. Utramque fratres generationem eius non posse narrari. sententia haec una complectitur.

Illam enim est ante hominem. ista supra hominem. Illa incogitabilis. ista mirabilis. Cum autem dius xpi docemur natiuitates. Nobis asseritur di filius natus. sed gemina in uno di filio confirmatur esse substantia.

Ibi quod erat natus est. hic quod non erat factus est. Ait de his beatus euangelista iohannes.

In principio erat uerbum. Et uerbum erat apud dm. Et dserat aeternum. Et iterum. Et uerbum caro factum est. Igitur di qui apud dm erat. produit ad o. Et caro di quae in do non erat. processit & femina.

Ita uerbum caro factum est. Non ut di uacuaetur in hominem. sed ut homo glorificaretur in dm.

Itaque nobis natus est di. sed ex duabus natiuitatibus. id est di & hominis. se ipsum unigenitus patris. atq; in se se hominem unum esse uoluit dm. Generationem ergo eius quis enarrabit. Fratres. generatio xpi si narrari non potest. credi potest. Si lingua defecit. fides proficit. Magnus enim profectus est fidei. cum tantum de do suo concepit. quantum sermo non potest parturire. Cauete di mi.

nequando uos debis incredulitas mo-
ueat: quia si homo non ualeat & plura
re quod sentit: deus sine dubio potuit
implere quod uoluit. Et per ab-
surdum est fratres: ut ineffabilem
deum: infirmissimo fragilitatis nostre
sermone pensamus. Amentiae
res est: ut operationes maiestatis in-
mensae: inter exigua corruptibilis
oris nostri coniemur uerba conclu-
dere. Quomodo enim ualeat con-
prehendere homo deum: factus inge-
nitum: mortalis aeternum. Si in-
uestigare niteris qualis deus in homine:
uel homo transiit in deum: inuestiga-
prius si potes: quomodo & nihilo fac-
tus est mundus: caelum unde resplen-
dit: aquarum liquor: terrae so-
liditas: quaratione subsistunt.
Quomodo & iam de terra homo: de mas-
culo femina: itemque per feminam
masculus. Quid illud est post om-
nia: quod lumen gignit ac tenebras:
quod uitam facit ac mortem.
Si ergo te ipsum: o homo: & quae prop-
ter te facta sunt: qualiter aut unde
sint facta comprehendere non uales:
qua praesumptione: quae stultitia:
tuam ipsius atque omnium discuit
creatorem. Natum ergo de deo pa-
tre deum: eundemque hominem fac-
tum de uirgine confitemur.
Sed haec semper rationi caecae sunt:
fidei manifesta. Tunc enim par-

te & aliqua: indefinitae maiestatis
eius poterimus inmensa rimari.
Si aduertamus: quantum qualisue sit
deus: a nobis non posse cognosci.
Ut ait deus ad moysen: Tu autem non
poteris uidere faciem meam: Ideo
non potes carnalibus oculis
meam sicut est inspicere deitatem.
Beatus namque dauid uirum omni-
potentiae eius intendens: clamabat
dicens: Mirabilia opera tua deus:
& anima mea nouit ualde. Ualde
enim sciebat anima prophetae: ope-
radi omnem meditationem humanae
mentis excedere. Propter quod
sapientissimus patriarcha: mortalis
sensus conclusus angustus: quae in-
uestigare non poterat: mirabatur.
Quis ergo hominum discutere aut inqui-
rere audeat: Tantus quod propheta
miratur. Mirabilia inquit ope-
rata: & anima mea nouit ualde.
Hoc ipsum enim quod incomprehensibilis deus
anima eius nouerat: caro sentire non
poterat. Omnis ergo qui operadi
magis uult examinare quam crede-
re: Non sequitur animae sensum
sed carnis errorem. Et ideo fratres
non discutiamus qualiter deus de deo natus
est: sed credamus. Nec retracte-
mus partum uirginis: sed mitemur.
Ut unigenitum de deo & hominem
confitemur: inoffensam teneamus
caelestis fidei ueritatem.

ITEM DE NATAL DNI
CUIUS SUPRA.

N aduentu domnico frs kmi sola
tus est omnis paternae preuaricatio
nis meas. quem diabolicis dudum
fraudibus incurrit circum uenta mor
talitas. Adest enim nobis caeli
terraeque iudex. qui rescisso chyro
grapho delictorum. reatum nostrum
miseratus absoluit. Adest ille dñs.
qui iugum captiuitatis antiqae. nris
aerucibus soluens. in ceteram mundi
aeterna libertate laetificet. Adest
rex ille mansuetus. qui per spatia to
tus orbis. caelestis iustitiae gressib;
incedens. superbientem furentis ini
mici conterat tyrannidem. Hodie
namque parturiente maria. natus est
nobis dñi filius. ut germaniae carnis
nre conceptione productus. creato
ase homini. & pietatem paternam
& fraternam largiretur affectum.

Et natus sane ab intacta est femina. ut
cum pariter & hominem testaretur
partus humanus. & dñm probaret aet
terna uirginitas. Nam sicut non
poterat nisi caro de carne nasci. ita non
poterat de uero de femineo utero. nisi
sine generante prodire. Propter
quod ait angelus beatissimae mariae.

Sp̄s sc̄s super ueniet in te. Et uirtus al
tissimi obumbrabit tibi. Et quod nas
cetur ex te sem. uocabitur filius dñi.

Sp̄s inquit sc̄s super ueniet in te.

57
VIII

I deirco tibi frater. uirtutem sc̄i sp̄s
angelicus sermo protexit. Nec con
idetur carnalis disputationis habe
tatis. caeleste tibi ipse mysterium
terrena argumentatione confundat.
Aut non putas eum nouum puerum in al
uo uirginis potuisse formare. Quia
primum conderet hominem. Nec semen
patris. nec uiscera materna quaesierit.
Dic itaque. quicumq̄s supernae dispen
sationis arbiter. & discussor. quae
tibi uidetur uirtus eminentior. par
tum dedisse uirgini. aut perfectum
hominem de terra creasse. Pri
mus enim homo ut ait apostolus.
de terra terrenus. secundus homo.
de caelo caelestis. Si contranctu
rum esse contendis. quod in mysterio
redemptionis nre. sine uero puella
asseritur. concepisse. caus quae
so naturae est. quod in parente gene
ris nostri. caro sine carne formatae.
Quae ista est ratio. immo quam caeca
contentio. ut non credatur dñs. facere
hominem posse de femina. quem
creditur fecisse de puluere. Si om
nipotentis o homo. tali in negotio
esse perspicis uoluntatem. de opere
cur retractas. Omnia enim sicut
legitur. Dñs quae uoluit fecit. in
caelo & in terra. Et si sollicitus
per serueris. praeter hanc legitimam
humanae conceptionis usum. Tres
ualde mirabiles nascendi species.

operatam repperies trinitatem . . .

Et prima est quidem. quod adam figuratus & limo est . . . Secundaque mulier formata demasculo . . .

Tertia quae & caelestis est . . . quod xps processit & uirgine . . . Quid horum non nouum . . . Quid horum non mirabile . . . Quid horum nisi fidem sequamur . . . Inquisitio poterit humana complecti . . . Quod autem mystico hoc conceptu. uisitare mandatum suum. di dignatus est filius . . . Nre hoc salutis necessitas flagitabat . . .

Nimirum ut caelestis tandem generatio repararetur. quod nati uitas terrena perdiderat . . . Sed fortassis hunc qui natus praedicatur ex femina . . . dum uilibus ^{uol} obicitur pannis . . . dum iacere contentus est in praesepe . . . dum lacrimosis uagibus concrepat . . . dum maternis lactatur uberibus. dm esse diffidit . . . Immo per ista frater . . . aduer te eum . . . Et ut homine infirma pro infirmis pertulisse . . . et ut dm potentiam exercuisse caelestem . . . Hic namque qui sordentibus circumdatur pannis regis per chaldeos muneribus honoratur . . .

Hic qui in praesepe humilis iacet . . . lumine noui sideris coruscat caelo . . .

Hic qui uagitus reddit infantiae . . . angelici exercitus uocibus conlaudatur . . .

Hic qui femineo lacte nutritur . . . multa hominum milia paratissimo pane

satiavit . . . Quid illud adiciam quod dm illum . . . & uerum di esse filium . . . resurgens a mortuis . . . lazarus probat . . . recepto lumine cecus adnuntiat . . . uenerandis eius calcata uestibus . . . maris unda testatur . . . Et quod praecellit haec omnia . . . resultans caelo . . . uox paterna confirmat . . . Propter quod dilectissimi . . . tam magnum hoc natuuitatis dominicae sacramentum . . . dignis uocibus honoremus . . . Diligamus praec omnibus castitatem . . . quia ut placere hanc sibi xps ostenderet . . . pudicitiam uteri uirginalis elegit . . . Secutemur misericordiam . . . quia pietatis est quod saluamur . . . Iustitiam sollicito teneamus . . . quia ob hoc unigenitus di effici dignatus est homo . . . ut ueritatem predicant . . . uniuersam mundi faciem . . . damnata iniquitate purgaret . . .

XXIII. **ITEM CUIUS SUPRA DE NATALI DNI .**

Hodie diuini mysterii sacramenti frs kmi . . . sicut credidistis semper & creditis . . . reparatio salutis humanae . . . uirtutum . . . natuuitas . . . ruina uitiorum . . .

Hodie namque xps ihf dnf noster . . . in quo diuinitatis est plenitudo . . . carnis nostrae infirma suscipiens . . . nouus natus est homo . . . Hodie refulsit secundus ille adam . . . non incoele . . . sed dnf paradisi . . . quem inter dicte

arboris pulcritudo non fallat
 serpens non decipiat . mulier non
 seducat . **H**odie & ortum est in
 tenebr. & lumen . **H**odie illud
 quod caelum & caeli caelorum se
 habere gaudebant : mundus dum
 nescit accepit . **N**equē enim ut
 temporalis quidam aut quante
 non fuerit . de semina nobis repenti
 nus emerit . sed qui semper erat
 cum patre dī . semper que regnabat .
Novo per uirginem uoluit mortalib;
 appere misterio . **N**ouus qui
 dem homo . sed dñs sempiternus .
Nouus xps . sed rex omnium seculo
 rum . **I**pse est in fine temporū
 natus ex maria . qui ante omnia
 saecula unigenitus processit ex patre .
Hic est praedictus a patriarchis . a pro
 phetis praedicatus . adnuntiatus ab
 angelis . ab apostolis ad probatus .
De uno eodemque legis . **I**n princi
 pio erat uerbum . & uerbum caro fac
 tum est . **C**aude ergo nunc &
 exulta . ad dñm tuum tandem conuer
 sa gentilitas . **P**ercepisti donum
 quod abraham in spu se uidisse lae
 tatus est . **M**eruisti per xpm . qd
 mereri quondam hebreorum gens
 electa non potuit . **T**imens enim
 israhel & tremens mirabatur ut
 legimus quod moyses populi prin
 cepti reconditus in nabe . et in uer
 tue montis altissimi . solus cum dno

loqueretur . **T**ibi uero sic natus ē
 xps . & tanta se nobis dignatione con
 cessit . ut loqueretur omnibus &
 ab omnibus uideretur . **A**d illū
 tunc montem sina quicumque
 accessisset & populo praesenti pu
 niebatur interitu . **A**dhunc
 uero montem qui hodie natus est
 mundo . quicumque non accesserit .
 morietur . **E**t tunc quidem
 unus populus erudiebatur ad fidem .
Nunc uero omnes gentes uocantur
 ad uitam . **U**iderunt uenerabi
 les patres nostri innumera magnaq;
 mirabilia . caelam illis angelicas
 torauit osas . dulcia poculce lapis
 durissimus ministravit . **J**or
 dantes . per p̄cem meatum suum re
 tortit in fontem . ualidissimi
 hostium muri . tabarum strepitu
 corruerunt . sol quoque commo
 ratus in caelo . longiorem trium
 phanti populo . prestuit diem .
Hoc uero nullis antea uidere seculis
 datum est . ut unigenitus altis
 simi . quem trementes archange
 lorum suspiciunt potestates . ho
 minem se hominibus exhibere .
Et carnem quam sumpsit ab ho
 mine . transformat in dñm .
Amplēctere ergo dignationem ma
 iestatis aeternae . et ne archana
 dī tui discutias uoluntatem . quia
 omnibus quidem natus est xps .

sed fidelibus dat salutem .7. Quod
si tibi sensuum tuorum fragilita
te minus dignum uideatur . filium
dei natum de femina credere . uir
ginem cogita peperisse .7. Si tibi
panni quibus obuolutus est fortas
se uilescent . angelos conlaudantes
& multitudinem caelestis exercitus
admirare .7. Si praesepere in quo
infans iacuit despicias . erige pau
lis per oculos . & nouam in caelo stel
lam protestantem mundo . natiui
tatem dominicam contuere .7.
Si credis uilia . crede mirifica .7. Si
de his quae humilitatis sunt dispa
tas . quae alta sunt . & caelestia uene
rare .7. Hisdem uero frequentibus .
hisdemque auctoribus . de dno saluato
re . quae humilia . et quae glorio
sa sunt didicisti .7. Uniuersa quae
ad salutis tuae mysterium pertine
bant . sacra tibi euangelia prodi
derunt .7. Habes in his unde dnm
ihm . ut natum hominem credas .
& dnm esse dubitare non possis .7.

**SERMO BEATI MAXIMI
EPI DI NATAL DNI .**

Nuestigabiles humanis sensibus .
dispositiones esse diuinas . ipsa ope
rum di . altitudo testatur .7. Sed
eo magis nobis xpi sunt ueneranda
mysteria . quo magnitudine sui .
capacitatem ingeni mortalis ex
cedunt .7. Et ideo fratres .

cam adnuntiatur nobis sempiternus
ille unigenitus di patris . cui subiacent
omnia . et per quem creata sunt uni
uersa . sub fine temporum . nasci uo
luisse de femina . infantiam per pxi
nostrae carnis subire consortia . tan
tae dignationis gratiam . non debe
mus examinare sed credere . nec dis
cutere . sed mirari .7. Quid enim
est aequius . quid aequum tam congruum .
quam ut in rebus diuinis . omnipoten
tiam magis sequamur di . quam sapi
entiam mundi .7. Hodie igitur
nobis . sicut decursa euangelii lectio
ne cognouimus . secundum carnem
natus est xps .7. Incipiens quidem esse
quod non erat . sed non desinens esse
quod erat .7. Nec enim natiuitas
hominis . inminuere aut separare . in
discretae maiestatis poterat unitate .
Quod di . de do . patre processit . ineffa
bilis ac per manens est secretum uni
tatis .7. Quod homo est . natus ex
femina . nostrae salutis est gratia .7.
Illuc gloria naturae . hic mysterium
uoluntatis .7. Quis ergo frs . profun
dum hoc caelestis consilii ualeat aesti
mare . quod immortalitatis dnis . in
corrupteque substantiae . ut condi
tione carnis . mortem suscipere . p
mortalibus possit . de femina uero .
nulla corporae generationis
lege conceptus . humana uoluit
sub lege prodire .7. Atque hoc ita

ut cum beatamater quae intacta
 conceperat inuoluta proferr& .
 Obuoluitur praeterea pannis . & po
 nitur in presepi . . . Uilitas ista in
 fantis . pr&iosum di est sacramen
 tum . . . In pannis enim nostras in
 firmitates . nostras se in dicat susce
 pisse peccata . . . Quod uero in pre
 sepi . ubi pastus e animalium . sua
 collocari membra permittit . Inae
 ternam ref&tionem . uescendum
 amortalibus suum corpus ostendit .
 Quid illud dicam . quod interras angeli
 ca multitudo descendens . uagien
 tem paruulum gloriosa laude prose
 quitur . . . Stup& enim omnis crea
 tura . tam grande miraculum . quod
 anis idemque & di regnat in caelo .
 & homo nutritur in terra . . . Cuius
 mysterii beatus dauid adnuntians
 nouitatem . omne hominum genus
 ad concentum cantici spiritalis in
 uitat dicens . . . Cantate dno can
 ticum nouum . cantate dno omnis
 terra . . . Quidam nouum km .
 quam quod omnipotens . maiestatis
 immense . patri coaeternus . et
 perp&ui regni dnf . ad infirmitates
 corporeas & humilitatem se incli
 nauit humanam . . . Quidam no
 uum . quam ut in concipiente & par
 turiente femina . inlesa uirginitas
 permanet . . . Et reuera saluato
 rem mundi decebat ingressus . ut

qui humani generis ueniebat p&e
 cata mundare . p&cc&eris mundus
 nasc&etur . . . Bene & iam prophe
 ta subiunxit . Cantate dno omnis
 terra . . . Cui enim alii omnis
 deb& cantare terra . nisi qui uni
 uerso terrarum orbi delictorum
 ueniam . & spem sempiternae
 salutis inuexit . . . Magnificemus
 ergo frs . dnm ac dm nostrum .
 psallamus ei atq; cantemus . . .

Dignum est enim ut eorum prae
 cipue laudibus honoretur . quos
 proptu corporis passione . & san
 guinis sui effusione saluauit . . .

**ITEM SERMO BEATI MAXI
 MI EPI DE NATAL DNI .**

Naduentu dominico frs km . cui
 honorem debitum praesenti festiui
 tate deserimus . multimoda caeles
 tium mysteriorum gratia reuela
 tur . . . Hodie enim . hoc est in fine
 temporum . editus est ille . cuius
 aeternitatem . nulla seculorum tem
 pora comprehendunt . . . Hodie
 caeli terrarumq; dnf . pro libertate
 seruorum . formam induit serui
 tutis . . . Hodie noua feminei se
 xus gloria peperit uirgo . . . Et qd
 uniuersa nobiscum creatura mira
 tur . . . Natus e homo non per homine
 procreatus . sed quamuis nouum ai
 deatur . Non tam incredulum . quod
 xps in utero mariae sine generante

XI.

conceptus est · quidē dō patre sine
conceptione processit · Quodē
dī est · solius patris est unigenitus ·
Quod homo est · solius matris est filius ·
Atque ideo illum · qui ex patre dī est
et ex matre homo · hoc est dñm & homi
nem · unum dñm confitemur ·
Hoc autem totum factum est · ut & dī
per carnem hominis · mysterium salu
taris suscipere & passionis · Et homo
per uirtutem dī · aeternitatis suae
recipere & dignitatem · Nasitur
itaque xps · & maria · ut & sexus fe
minicus hominem dare · et dñm pro
dere & integritas uirginalis · Nas
citur xps & femina · ut sicut adam
decipientem per eam diabolum non
potuit praecauere · ita diabolus ad
uentantem per mariam dñm · non
deprehendere & esse presentem ·
Parturit igitur femina salutem mun
di · ut quae ex tunc erat fomes iniquita
tis · fieret ministra iustitiae ·
Et per quam mors sibi in hunc man
dum aditum pate fecit · per eam
ad nos uita haberet ingressum ·
Atque ut ostenderet creator humani
generis · utriusque se sexus curam
habere · Et utrumque se uelle salua
re · uir nascitur & procedit ex fe
mina · Quatenus aduertemus ·
nullam esse apud dñm · inter uirum
ac feminam · in percipienda salute
distantiam · Car autem non tota

deuotione credamus salutarem pue
ram nasci potuisse de uirgine ·
qui perfectum hominem credimus
de puluere fuisse formatum ·

Exultemus ergo fr̄s & laetemur · cele
brantes natalem dñi nostri ihu xpi ·
quia in eius natuitate nos omnes
natos sentimus ad uitam · Factus
est enim homo · ut non sibi uiuere
qui auctor est uitae · sed ut morte sua
uitam redimeret mortuorum ·

Tantis enim uinculis humanum genus
uinxerat inimicus · tantaque nos
mole immanium presserat peccatorum
ut nullus esset reditus ad salutem ·
Nisi nasceretur ille · qui uitae pro
pria aditum possit redire per mortem ·

ITEM DE NATALE DÑI · LĒ SĒI EYĀ SĒC LUCAM ·

IN illo tempore · **E**x ut edictum
iaculare augusto · ut describeretur uniuersus
orbis · haec descriptio prima facta
est · a preside syriae cirino · **E**t ibant
omnes ut profiterentur · singuli in suam ci
uitatem · **A**scendit autem · et ioseph
agalilea de ciuitate nazareth · in iudeam
ciuitatem dauid · quae uocatur bethleem ·

Eo quod esset de domo & familia dauid · ut
profiteretur cum maria desponsata ·
uxore pregnante · **F**actum est autem
cum essent ibi · implerentur dies ut pa
reret · et peperit filium suum primogeni
tum · & pannicula inuoluit · & reclinauit in
sepulchro quia non erat locus in diuersorio ·
et reliqua ·